

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Факультет бізнес-технологій та економіки

Кафедра економіки та митної справи

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему: «Розвиток стартап-екосистем: міжнародний досвід для України»

Виконала

студентка 4 курсу , групи БТЕз-1911
спеціальності 292 «Міжнародні економічні
відносини , ОПП «Міжнародний бізнес»

_____ Манченко Я.В

Керівник: _____ Антонюк К.І.

Рецензент : _____ Вичужаніна С.А

м. Запоріжжя

2025 рік

Бланк завдання на кваліфікаційну бакалаврську роботу

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ Національний університет «Запорізька політехніка»

Факультет: бізнес-технологій та економіки
 Кафедра: економіки та митної справи
 Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)
 Спеціальність: 292 «Міжнародні економічні відносини», ОПП
«Міжнародний бізнес»
 Галузь знань: 29 міжнародні відносини

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри, к.держ.упр.,
доцент

Соколов А.В.

“ ” 2025 року

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ

Манченко Яни Вадимівни

1. Тема роботи: «Розвиток стартап-екосистем: міжнародний досвід для України»

керівник роботи проф., д.е.н. Антонюк К.І.

затверджені наказом вищого навчального закладу від «05» травня 2025 року № 225

2. Термін подання здобувачем роботи: 10 червня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: Законодавчі та нормативні акти України, офіційні звіти Українського фонду стартапів, аналітичні матеріали міжнародних платформ (Startup Genome, Dealroom, Crunchbase), статистика ГП, матеріали програм Horizon Europe, EIC Accelerator, наукова література, статті, монографії, практичні кейси.

4. Зміст розрахунково – пояснювальної записки (перелік питань , які потрібно розробити) 1. Теоретико-методичні основи розвитку стартап екосистем. 2. Аналіз розвитку стартап-екосистем в Україні та світі. 3. Рекомендації щодо розвитку стартап-екосистеми в Україні на основі міжнародного досвіду.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов’язкових креслень)

2 табл., 3 рис.

6. Консультація розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	прийняв виконане завдання
I розділ	проф., д.е.н. Антонюк К.І	05.05.2025	09.05.2025
II розділ	проф., д.е.н. Антонюк К.І	09.05.2025	14.05.2025
III розділ	проф., д.е.н. Антонюк К.І	18.05.2025	25.05.2025
Висновки	проф., д.е.н. Антонюк К.І	26.05.2025	05.06.2025
Нормконтроль	доц. к.іст.н. Лазнева І.О	09.05.2025	11.05.2025

7. Дата видачі завдання 10 березня 2025 р.**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Назва етапів магістерської роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми	22.04.2025	
2	Складання робочого плану	27.04.2025	
3	Підбір літератури та вивчення	28.04.2025	
4	Складання плану	29.04.2025	
5	Виконання вступу	30.04.2025	
6	Виконання розділ 1	01.05.2025-09.05.2025	
7	Виконання розділу 2	10.05.2025-14.05.2025	
8	Виконання розділу 3	18.05.2025-25.05.2025	
9	Формулювання загальних висновків	26.05.2025-05.06.2025	
10	Оформлення роботи та проходження нормконтролю	05.06.2025-11.06.2025	
11	Одержання відгуку та рецензії	05.06.2025-10.06.2025	
12	Подання остаточного варіанту роботи на кафедру	12.06.2025	

Студентка _____

Манченко Я.В

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____

Антонюк К.І

(підпис)

(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

КБР: 63 с., 2 табл., 3 рис., 51 джерело.

Мета роботи – розроблення рекомендацій щодо розвитку української стартап-екосистеми на основі аналізу її сучасного стану, вивчення міжнародного досвіду її формування, функціонування та успішних глобальних моделей.

Об’єкт дослідження – процес формування та розвитку стартап-екосистем.

Предмет дослідження – теоретичні засади, інституційна структура, інструменти підтримки та міжнародний досвід функціонування стартап-екосистем.

Методи дослідження – історичний аналіз – при дослідженні етапів становлення стартап-екосистем у світі; абстрактно-логічний – при визначенні сутності та структури стартап-екосистеми; факторний аналіз – для виявлення чинників, що впливають на розвиток інноваційного підприємництва; статистичний аналіз, графічний, порівняльний аналіз – для зіставлення динаміки венчурного фінансування та участі України в міжнародних програмах підтримки стартапів; індукції та дедукції – для формулювання висновків і рекомендацій щодо інтеграції України у глобальне інноваційне середовище.

Анотація. Досліджено сутність та структуру стартап-екосистем. Визначено їхню роль у стимулюванні інноваційного розвитку економіки. Охарактеризовано міжнародний досвід формування та функціонування стартап-екосистем США, Ізраїлю, Німеччини, Естонії та Польщі. Проаналізовано сучасний стан української стартап-екосистеми порівняно з провідними світовими моделями. Виявлено ключові бар’єри для розвитку інноваційного підприємництва в Україні. Запропоновано стратегічні напрями вдосконалення: розвиток інституційної інфраструктури, підтримка фінансування, інтеграція до міжнародних стартап-мереж та залучення ветеранів до стартап-руху. Сформульовано практичні рекомендації для державної політики й інституційної підтримки інновацій.

СТАРТАП-ЕКОСИСТЕМА, ІННОВАЦІЇ, ПІДПРИЄМНИЦТВО,
ФІНАНСУВАННЯ, МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД, УКРАЇНА

Abstract. The essence and structure of startup ecosystems are studied. Their role in stimulating innovative economic development is defined. The international experience of forming and functioning of startup ecosystems in the USA, Israel, Germany, Estonia, and Poland is characterized. The current state of the Ukrainian startup ecosystem is analyzed in comparison with leading global models. Key barriers to the development of innovative entrepreneurship in Ukraine are identified. Strategic directions for improvement are proposed: development of institutional infrastructure, support of financing, integration into international startup networks, and involvement of veterans in the startup movement. Practical recommendations for state policy and institutional support of innovation are formulated.

STARTUP ECOSYSTEM, INNOVATION, ENTREPRENEURSHIP,
FINANCING, INTERNATIONAL EXPERIENCE, UKRAINE

ЗМІСТ

Завдання на кваліфікаційну бакалаврську роботу	2
Реферат	4
Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень та термінів	7
Вступ.....	8
1 Теоретико-методичні основи розвитку стартап екосистем	11
1.1 Сутність та структура стартап-екосистеми.....	11
1.2 Роль стартап-екосистем у стимулюванні інноваційного розвитку економіки.....	17
2 Аналіз розвитку стартап-екосистем в Україні та світі.....	22
2.1. Міжнародний досвід розвитку стартап-екосистем	22
2.2 Аналіз української стартап-екосистеми у порівнянні з міжнародними практиками	27
3 Рекомендації щодо розвитку стартап-екосистеми в Україні на основі міжнародного досвіду.....	37
3.1 Стратегічні напрями покращення української стартап-екосистеми	37
3.2 Напрями підвищення інноваційної активності та інтеграції України в міжнародні стартап-мережі	46
Висновки	55
Перелік джерел посилань	58

**ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ**

Скорочення	Словосполучення
CAC	Customer Acquisition Cost
GII	Global Innovation Index
IT	Information Technology
LTV	Lifetime Value
MRR	Monthly Recurring Revenue
рис.	рисунок
р.	рік
США	Сполучені Штати Америки

ВСТУП

Сучасна економіка зазнає глибоких трансформацій під впливом цифровізації, глобалізації та інноваційного прориву, що зумовлює потребу у створенні нових моделей підприємництва. Однією з таких моделей є стартапи, які виступають рушіями технологічного розвитку, створюють нові робочі місця, сприяють підвищенню конкурентоспроможності національних економік і залученню інвестицій. Успішні стартап-екосистеми — це не лише сукупність інституцій, а цілісне середовище, яке забезпечує підтримку інноваційного бізнесу на кожному етапі розвитку.

Для України, яка переживає період масштабних викликів, зокрема пов'язаних із війною, майбутнім повоєнним відновленням, формування потужної стартап-екосистеми може стати ключовим елементом сталого економічного зростання та інтеграції до світового інноваційного простору. Адаптація кращих міжнародних практик у цій сфері відкриває нові можливості для трансформації економіки, залучення інвестицій, посилення ролі ІТ-сектору та підтримки молодіжного підприємництва.

Останніми роками тематика стартап-екосистем активно досліджується як українськими, так і зарубіжними науковцями. Серед провідних авторів, що висвітлювали цю проблему, варто відзначити Ситник Н.І., Крупельницьку Л.І., Мартишин Т.В., Завтуру К., Думу О., Б. Спигеля, К. Црногоря, М. Руса. У їх роботах розглянуто сутність стартап-екосистем, їхню роль в інноваційній економіці, а також ключові фактори успіху. Проте, попри значний науковий інтерес, низка питань залишається відкритими, зокрема щодо ефективної адаптації міжнародного досвіду до українських реалій, подолання інституційної фрагментованості, бар'єрів інтернаціоналізації українських стартапів та формування сталої моделі взаємодії між державою, бізнесом і наукою. Саме ці аспекти визначають актуальність і новизну обраної теми.

Метою дипломної роботи є розроблення рекомендацій щодо розвитку української стартап-екосистеми на основі вивчення міжнародного досвіду її

формування, функціонування, успішних глобальних моделей, а також аналізу сучасного стану стартап-екосистеми в Україні.

Виходячи з поставленої мети були визначені та виконані такі завдання:

- розкрити сутність та структуру стартап-екосистеми;
- дослідити роль стартапів у стимулюванні інноваційного розвитку економіки;
- проаналізувати міжнародний досвід розвитку стартап-екосистем;
- здійснити порівняльний аналіз української стартап-екосистеми у контексті міжнародного досвіду;
- визначити основні бар'єри та виклики для розвитку стартапів в Україні;
- запропонувати шляхи удосконалення інституційної інфраструктури, механізмів фінансування та інтернаціоналізації українських стартапів.

Об'єкт дослідження — процес формування та розвитку стартап-екосистем.

Предмет дослідження — теоретичні засади, інституційна структура, інструменти підтримки та міжнародний досвід функціонування стартап-екосистем.

Методи дослідження. При проведенні дослідження застосовувались такі методи: історичний аналіз — для вивчення етапів становлення стартап-екосистем у світі; абстрактно-логічний — для визначення сутності та структури стартап-екосистеми; факторний аналіз — з метою виявлення основних чинників, що впливають на розвиток інноваційного підприємництва; статистичний, графічний та порівняльний аналізи — для зіставлення динаміки венчурного фінансування та рівня участі України в міжнародних програмах підтримки стартапів; методи індукції та дедукції — для формулювання висновків і розробки рекомендацій щодо інтеграції України у глобальне інноваційне середовище.

Інформаційна база. Для обґрунтування теоретичних положень і проведення аналітичного розгляду були залучені праці українських та іноземних науковців. Значну частину даних було отримано з аналітичних ресурсів Startup Genome, Crunchbase, Dealroom і PitchBook, використано офіційну інформацію від Українського фонду стартапів, Міністерства економіки України, а також

статистику Global Innovation Index, результати міжнародних програм підтримки інновацій, зокрема Horizon Europe і EIC Accelerator.

Наукова цінність роботи полягає у комплексному аналізі української стартап-екосистеми в контексті міжнародного досвіду для формуванні прикладних рекомендацій щодо її розвитку. Новизна дослідження полягає у поєднанні макроекономічного аналізу з інституційними аспектами формування стартап-екосистем, що формує основу для запропонованих авторських ініціативах щодо підвищення ефективності стартап-політики в Україні.

Практична значущість дослідження полягає в тому, що робота узагальнює світові підходи до стимулювання інноваційного підприємництва, адаптуючи їх до українських реалій. Отримані результати можуть бути використані органами державної влади, громадськими інституціями, освітніми організаціями та приватними структурами для формування стратегії розвитку національної стартап-екосистеми, залучення міжнародного досвіду, підвищення інвестиційної привабливості України та активізації інноваційного підприємництва.

Ключові теоретико-методичні та науково-практичні положення й висновки бакалаврської роботи оприлюднені автором і отримали позитивну оцінку під час участі у двох науково-практичних конференціях: Тижні науки-2025 на факультеті бізнес-технологій та економіки (14–18 квітня 2025 р., м. Запоріжжя), де була представлена доповідь на тему «Стартап як ключова складова економічного розвитку держави»; а також на III Міжнародній науково-практичній конференції «Генерування інновацій інклюзивного розвитку: національний, регіональний, міжнародний вимір» (12–13 жовтня 2021 р., м. Запоріжжя), де у співавторстві було презентовано роботу «Роль здорового глузду в забезпеченні споживання».

Робота складається з вступу, 3 розділів, висновків; містить 64 сторінок тексту, 3 рисунки, 2 таблиці, 51 джерело.

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ СТАРТАП-ЕКОСИСТЕМ

1.1 Сутність та структура стартап-екосистеми

Стрімка інтелектуалізація глобальної економіки висуває на передній план стартапи, як основних рушіїв інноваційного розвитку. Їх вирізняє висока частка інтелектуальної праці, адаптивність, здатність до масштабування та оперативний вихід на ринок, що дозволяє їм трансформувати цілі сектори економіки й формувати нові бізнес-парадигми. Завдяки цим характеристикам стартапи виступають каталізаторами технологічного прогресу та економічних змін.

На глобальному рівні зростає значення стартап-екосистем — систем взаємопов'язаних стартапів, інвесторів, освітніх і наукових центрів, а також державних, консалтингових та інфраструктурних організацій. Саме такі екосистеми створюють необхідне середовище для появи нових підприємницьких ініціатив, просування інновацій на ринок та посилення конкурентоспроможності національних економік.

Отже, стартапи виступають одним із ключових чинників економічної трансформації, сприяючи створенню нових ринків, робочих місць та підвищенню інноваційної спроможності країн.

В актуальних наукових дослідженнях стартап-екосистему визначають як відкриту, динамічну мережу, яка об'єднує різних учасників задля сприяння розвитку інноваційного бізнесу. Як зазначає Ситник Н.І., ключовим елементом такої системи є самі стартапи, які протягом усього життєвого циклу вступають у взаємозв'язки з іншими суб'єктами екосистеми. Функціонування стартап-екосистеми забезпечується п'ятьма основними чинниками: державним регулюванням, доступом до фінансування, освітньою підтримкою, інформаційним супроводом і розвитком інфраструктури. Саме сукупна дія цих компонентів сприяє стабільній роботі стартапів у складному соціально-економічному середовищі [1].

Згідно з альтернативним підходом Б. Спігелем, стартап-екосистему можна визначити, як локальне інноваційне середовище, в якому вирішальне значення мають підприємницька культура, наявність знань, роль університетів, соціальні мережі підтримки, діяльність венчурних інвесторів та інституційні механізми. Таке середовище стимулює інноваційну активність, сприяє обміну технологіями й ресурсами та створює умови для становлення нових підприємств.

Наукові дослідження автора засвідчують що ефективність функціонування стартап-екосистеми значною мірою визначається рівнем розвитку місцевого соціального капіталу та інтенсивністю взаємодії між її учасниками в межах конкретного регіону [2].

Якщо розглядати це через практичний підхід, запропонований платформою Startup Genome, то стартап-екосистема — це комплекс локалізованих ресурсів, до якого входять акселератори, інкубатори, освітні установи, інвестори, простори для спільної роботи, технологічні парки, консалтингові структури та державні органи. Усі ці елементи функціонують у взаємозв'язку, утворюючи єдину систему, мета якої — надавати всебічну підтримку стартапам на кожному етапі їхнього розвитку: від зародження ідеї до етапу масштабування. Така екосистема відзначається активною комунікацією між учасниками, спільною системою цінностей і відкритим доступом до фінансових, інтелектуальних і технологічних ресурсів [3].

Узагальнюючи наведене вище, основні складові стартап-екосистем можна умовно поділити на дві групи: безпосередні учасники та інституційно-інфраструктурні компоненти. Стартап-екосистема охоплює різноманітних учасників, кожен із яких виконує визначену роль у функціонуванні спільної інфраструктури. Так, інвестори здійснюють фінансову підтримку проєктів, органи державної влади створюють нормативно-правові умови для розвитку, а навчальні заклади сприяють формуванню підприємницьких компетентностей і підготовці фахівців.

Однією з ключових функцій екосистеми є генерування інновацій. Цей процес активно підтримується університетами, науково-дослідними установами

та професійними спільнотами, які сприяють розвитку креативного мислення, підприємницьких навичок і наукових ініціатив. Інноваційні ідеї, як правило, виникають на перетині наукових знань, технологічних можливостей і реальних потреб ринку.

Важливим наступним етапом у розвитку стартапу є отримання доступу до необхідних ресурсів для реалізації бізнес-ідеї. До таких ресурсів належать джерела фінансування (венчурні фонди, приватні інвестори, краудфандингові платформи), технічна база (коворкінги, лабораторії), а також менторська, юридична та консалтингова підтримка. Як свідчать дослідження О. Думи та К. Завтури, стартапи демонструють здатність ефективно інтегрувати зовнішні ресурси екосистеми, створюючи адаптивну мережу підтримки, що змінюється залежно від стадії розвитку самого проєкту [4].

Одним із центральних процесів розвитку стартап-екосистеми виступає комерціалізація інновацій, яка охоплює розробку бізнес-моделі, просування продукту, захист прав інтелектуальної власності, організацію збуту та підготовку до масштабування. Саме на цьому етапі визначається перспективність стартапу в якості економічно життєздатного підприємства.

Кульмінацією розвитку є фаза масштабування, що передбачає розширення на нові ринки, збільшення штату, розбудову виробничої бази або впровадження інноваційних технологічних рішень. Успішне масштабування потребує стратегічної гнучкості, здатності адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та внутрішньої структурної адаптивності. Одним із ключових чинників ефективного розширення є тісна інтеграція стартапу в екосистему, що надає йому можливості для налагодження партнерських зв'язків, розширення клієнтської бази та доступу до необхідних ресурсів.

Отже, дієва стартап-екосистема — це не просто сукупність інституцій і суб'єктів, а злагоджений механізм, у якому кожен елемент має чітко визначену роль і активно взаємодіє для досягнення спільної мети — розвитку інноваційного підприємництва.

На основі наукових дослідження К. Црногоем та М. Русом можна виокремити низку ключових чинників, що впливають на конкурентоспроможність та стійкість таких екосистем.

Насамперед, визначальним є рівень інноваційності. До цього показника належать інтенсивність наукових досліджень, кількість зареєстрованих патентів, ступінь залучення університетів і наукових центрів до процесу створення інновацій, а також доступ до сучасних технологій. Розвинена науково-дослідна база є однією з головних переваг країн з успішними стартап-екосистемами.

Другим важливим чинником виступає підприємницька культура, яка передбачає готовність до прийняття ризику, відкритість до інновацій, підтримку з боку менторів, професійних спільнот і рольових моделей. Важливу роль відіграє і суспільне сприйняття підприємництва як гідної та престижної форми професійної реалізації, що значною мірою впливає на мотивацію молоді створювати власні компанії.

Третій чинник — це доступність фінансових ресурсів, що охоплює різні джерела капіталу: від власних заощаджень підприємців і підтримки бізнес-ангелів до венчурних інвестицій та державного фінансування. У добре функціонуючих екосистемах існує розгалужена інфраструктура фондів та фінансових платформ, які підтримують стартапи на різних етапах їхнього розвитку.

Чимале значення має і рівень освіти. Ефективні екосистеми інтегрують підприємницьку підготовку в освітні програми, активно залучають студентів до створення стартапів, функціонують на базі університетів інноваційні центри, бізнес-інкубатори та акселераційні платформи [5].

Варто підкреслити, що не менш суттєвим є вплив державної політики. Сприятливе регуляторне середовище, податкові пільги, державні грантові програми, а також розвиток інноваційної інфраструктури (технопарки, стартап-хаби, акселератори) сприяють активізації підприємницької активності.

В умовах стрімкого розвитку інноваційної економіки та активної інтеграції України до європейського простору особливої ваги набуває проблема

об'єктивного оцінювання стартап-екосистем. Коректна оцінка є важливим чинником для залучення інвестицій, прогнозування динаміки розвитку стартапів і забезпечення сталого функціонування інноваційного середовища.

Процес оцінювання стартапів істотно відрізняється від традиційних підходів до оцінювання бізнесу, що зумовлено інноваційною природою таких проєктів, браком історичних фінансових даних і високим рівнем невизначеності майбутніх фінансових потоків. Застосування класичних методів оцінки виявляється недостатньо ефективним, що стимулювало розробку спеціалізованих методологічних підходів до оцінювання, зокрема за європейськими стандартами.

У сучасній практиці оцінювання стартапів використовуються такі основні методи:

- дохідний підхід (DCF) – базується на прогнозуванні грошових потоків із подальшим дисконтуванням, застосовується для стартапів із прогнозованим доходом;
- порівняльний підхід – здійснюється на основі аналізу аналогічних компаній та використання мультиплікаторів (EBITDA, виручка, кількість користувачів);
- витратний підхід – передбачає оцінку вартості створення активів, що є особливо актуальним для стартапів на ранніх стадіях.
- метод оцінки на основі ризиків – враховує аналіз ризикових факторів і застосування венчурних методик оцінювання, таких як Venture Capital Method;
- метод реальних опціонів – підходить для проєктів із високим ступенем невизначеності;
- інтегровані моделі оцінювання – поєднують кількісні та якісні показники, адаптовані до галузевої специфіки та стадії розвитку стартапу [6].

Для об'єктивного оцінювання ефективності стартап-екосистеми доцільно застосовувати комплекс критеріїв, які враховують як фінансові, так і нефінансові аспекти розвитку інноваційних проєктів (табл.1.1).

Таблиця 1.1 - Ключові критерії та показники оцінювання ефективності стартап-проектів*

Критерій	Основні показники
Фінансові метрики	1.CAC (Customer Acquisition Cost) – вартість залучення одного клієнта. 2.LTV (Lifetime Value) – сукупний дохід, який компанія очікує отримати від одного клієнта протягом усього періоду взаємодії. 3. Burn Rate – це показник, який демонструє, з якою інтенсивністю стартап використовує наявні фінансові ресурси протягом визначеного періоду, найчастіше – щомісячно. 4. MRR (Monthly Recurring Revenue) – означає стабільний щомісячний дохід, що генерується від постійних клієнтів або підписок, і є ключовим індикатором фінансової сталості бізнес-моделі.. 5.Churn Rate – відсоток клієнтів, які припинили користування продуктом за певний період. 6.Growth Rate – показник, що характеризує динаміку зростання основних метрик діяльності стартапу, таких як обсяг доходу, кількість клієнтів або активних користувачів, протягом певного періоду.
Інноваційність	Кількість патентів, впроваджені інновації, рівень НДДКР
Команда	Досвід засновників, компетенції ключових співробітників
Ринковий потенціал	Розмір цільового ринку, темпи його зростання
Соціальна відповідальність (ESG)	Екологічні, соціальні та управлінські аспекти
Інформаційне забезпечення	Наявність даних у : 1.Crunchbase – онлайн-платформа, яка надає інформацію про стартапи, інвесторів, угоди та ринки. 2.Dealroom – спеціалізована аналітична платформа, яка надає дані та інструменти для моніторингу розвитку стартап-екосистем, аналізу венчурних інвестицій та оцінки інноваційних процесів у різних регіонах.. 3.PitchBook – база даних із глибокою аналітикою щодо венчурного капіталу, private equity та стартапів.

*Складено автором на основі [6].

Європейський досвід підкреслює важливість стандартизації підходів до оцінювання, що забезпечує порівнюваність результатів, прозорість процесу та зменшення інвестиційних ризиків. Оцінювання стартапів, враховує галузеву специфіку, стадії розвитку проектів і поєднує кількісні та якісні індикатори, що суттєво підвищує об'єктивність і практичну цінність оцінювання.

Таким чином, сучасна система оцінювання стартап-екосистем вимагає застосування комплексних підходів, які гармонізують європейські методики з

урахуванням національних особливостей та орієнтуються на підтримку сталого розвитку інноваційного середовища.

У цьому підрозділі було з'ясовано, що стартап-екосистема — це складна, динамічна система, яка об'єднує різних учасників і створює умови для розвитку інновацій. Вона охоплює не лише стартапи, а й інвесторів, університети, платформи підтримки, органи влади та інші елементи, які разом формують сприятливе середовище для підприємництва. Було також розглянуто основні процеси, які забезпечують життєздатність екосистеми, та чинники, що впливають на її успіх. Це розуміння є важливим підґрунтям для вивчення міжнародного досвіду, який може бути корисним для України.

1.2 Роль стартап-екосистем у стимулюванні інноваційного розвитку економіки

У сучасних умовах стрімкої цифрової трансформації економіки стартапи відіграють дедалі важливішу роль як каталізатори інноваційних змін. Вони формують нові бізнес-моделі, активно впроваджують технологічні рішення та забезпечують ефективне використання інтелектуального капіталу.

Стартап-екосистеми, у свою чергу виступають ключовим інфраструктурним середовищем, що об'єднує ресурси, інституції та таланти навколо ідеї інноваційного розвитку. Як зазначають Л.І. Крупельницька та Т.В. Мартишин, саме розвиток стартап-екосистеми забезпечує тісну взаємодію між наукою, бізнесом і державою, стимулюючи економічне зростання, підвищення конкурентоспроможності та створення нових точок зростання в національній економіці.

Окрім цього, стартапи формують інституційну платформу для залучення іноземних інвестицій та інтеграції України до глобального інноваційного простору. Дослідниці підкреслюють, що активізація стартап-екосистем

відповідає ключовим викликам цифрової економіки, забезпечує інвестиційну привабливість країни та сприяє розвитку венчурного ринку. Таким чином, стартапи виконують не лише функцію новаторського підприємництва, а й виступають важелем зовнішньоекономічного зростання та модернізації економіки країни [7].

Одним із ключових проявів економічного впливу стартапів є їх здатність створювати нові робочі місця. Вони активно формують гнучкий сегмент ринку праці, що особливо актуально в умовах цифровізації та змін у структурі зайнятості. За даними Бюро трудової статистики США, упродовж 2013–2023 років малі підприємства, включаючи стартапи, забезпечили 55% чистого приросту робочих місць у національній економіці. Це свідчить про високу динаміку працевлаштування в інноваційному секторі, особливо у фазі активного зростання компаній. У порівнянні з великим бізнесом, стартапи демонструють більшу гнучкість і здатність оперативно адаптуватися до змін ринкових умов, що дозволяє їм ефективно залучати кваліфіковані кадри, зокрема молодих спеціалістів [8].

Стартапи продовжують відігравати важливу роль у створенні нових робочих місць, особливо в умовах змін у ринку праці. За даними звіту Carta Policy Insights за 2024 рік, молоді компанії (віком до п'яти років) демонструють чистий приріст зайнятості на рівні 15–20% щорічно, що суттєво перевищує показники зрілих компаній. Це свідчить про їхню здатність швидко масштабуватися та адаптуватися до змін у ринковому середовищі.

Проте, у 2024 році спостерігалось зниження темпів найму: кількість нових щомісячних наймів зменшилася більш ніж на 50% порівняно з 2022 роком. Це зумовлено зміною пріоритетів стартапів, які тепер більше зосереджуються на ефективності та прибутковості, ніж на агресивному зростанні. Незважаючи на це, середній рівень заробітної плати зріс у більшості галузей, а рівень звільнень зменшився, що свідчить про стабілізацію ринку праці в стартап-секторі. Ці тенденції підкреслюють важливість стартапів як джерела нових робочих місць, особливо для молодих спеціалістів та фахівців у сфері цифрових технологій. Їхня

гнучкість та здатність швидко реагувати на зміни роблять їх ключовими гравцями у формуванні сучасного ринку праці.

Таким чином, стартапи не лише сприяють впровадженню інновацій, а й виконують важливу соціально-економічну функцію, створюючи нові можливості для зайнятості. Їхня здатність адаптуватися до умов ринку, швидко формувати команди та виходити на нові ніші дозволяє ефективно реагувати на глобальні виклики у сфері праці. Саме тому підтримка стартап-екосистеми є одним із пріоритетів державної політики у країнах з високим рівнем інноваційності, а її розвиток в Україні відкриває перспективи для модернізації національного ринку праці та зниження безробіття серед молоді [9].

Важливу роль у процесі залучення інвестицій до стартап-екосистем відіграють бізнес-ангели — приватні інвестори, які, на відміну від традиційних венчурних фондів, надають фінансування переважно на ранніх етапах розвитку проєкту. Однак їхній внесок не обмежується лише капіталом: бізнес-ангели часто виступають менторами, передають експертизу, залучають до стартапу свої ділові зв'язки та ринкові можливості. Завдяки такому комплексному підходу значно зростають шанси стартапу на успішне становлення, вихід на ринок та подальше масштабування. Саме тому участь бізнес-ангелів вважається одним із найефективніших механізмів підтримки інноваційного підприємництва, що водночас сприяє створенню нових робочих місць та підвищенню конкурентоспроможності регіону [10].

Іноземні венчурні інвестори є важливою складовою глобальних стартап-екосистем, особливо у тих країнах, де місцевий ринок інвестицій ще перебуває на етапі становлення. Їхня присутність не лише розширює доступ до фінансових ресурсів, а й відкриває можливості для інтеграції локальних стартапів у міжнародні ринки. Як підкреслюється у статті, опублікованій в *Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*, залучення іноземних венчурних інвесторів не лише зміцнює довіру до локального бізнес-середовища, а й сприяє поширенню управлінських і технологічних знань, що позитивно впливає на розвиток стартап-культури в регіоні. Додатково, іноземні фонди часто

виступають ініціаторами запровадження новітніх стратегій корпоративного управління, слугуючи своєрідним сигналом якості для інших інвесторів. Поєднання локального підприємницького потенціалу з глобальним капіталом створює передумови для формування гібридних моделей розвитку, які є стійкішими до викликів динамічного ринку [11].

Однією з принципових відмінностей стартапів від традиційних форм підприємництва є їхня стратегічна орієнтація на масштабування та швидке зростання. Стартапи зазвичай починають з інноваційної ідеї, яку намагаються вивести на ринок у максимально короткі строки, залучаючи зовнішнє фінансування — переважно від венчурних фондів або бізнес-ангелів. Натомість традиційний бізнес, як правило, розвивається органічно, уникає високих ризиків і робить акцент на стабільному прибутку, поступовому розширенні ринку та мінімізації втрат. Стартапи, на відміну від традиційного бізнесу, більш відкриті до експериментів, що робить їх ключовими носіями інновацій у сучасній економіці. Ще однією важливою рисою, що відрізняє стартапи від традиційного бізнесу, є підхід до невизначеності та ризику. З самого початку орієнтовані на роботу в умовах високої нестабільності: вони часто не мають гарантованого джерела прибутку, чітко визначеної бізнес-моделі або стабільного попиту. Водночас саме ця гнучкість і здатність до швидкої ітерації дозволяє їм знаходити нові ринкові ніші й формувати інноваційні рішення, які можуть радикально змінити правила гри в певній галузі. У порівнянні з цим, традиційний бізнес зазвичай розвивається за перевіреними шаблонами, уникаючи експериментів і покладаючись на сталий попит, що часто обмежує його здатність до радикальних нововведень [12].

Крім того, стартапи виступають рушіями порушення усталених бізнес-моделей. Завдяки застосуванню нових технологій, гнучким організаційним структурам і споживацько-орієнтованим підходам, стартапи здатні трансформувати цілі галузі. Такі компанії часто не мають тягаря застарілих процесів, що дозволяє їм швидко адаптуватися до змін і впроваджувати проривні інновації. Їхні бізнес-моделі здебільшого ґрунтуються на цифрових платформах, підписах, автоматизації або спільному споживанні (sharing economy), що

контрастує із традиційним підходом до виробництва та продажу. В результаті стартапи змушують традиційні компанії переглядати свої стратегії, щоб залишатися конкурентоспроможними в умовах нової цифрової економіки.

Стартапи здатні створювати бізнес-моделі, які максимально відповідають сучасним запитам споживачів. Завдяки використанню даних у реальному часі, аналітики користувацького досвіду та цифрових платформ, стартапи оперативно реагують на зворотний зв'язок, адаптуючи свої продукти та послуги під змінні умови. Це радикально відрізняє їх від традиційних компаній, де подібні зміни часто супроводжуються значними витратами часу, ресурсів і складних внутрішніх процедур. Таким чином, стартапи не просто пропонують новий продукт — вони змінюють логіку взаємодії з ринком, орієнтуючись на гнучкість, персоналізацію та цифрову ефективність. У статті також звертається увага на те, що стартапи сприяють зростанню так званої економіки участі (*participation economy*), де споживачі не лише отримують продукт, а й активно взаємодіють із компанією, впливаючи на її розвиток. Такі підходи, як краудфандинг, бета-тестування або відкрита розробка продукту, дозволяють стартапам будувати тісніші зв'язки з аудиторією, водночас зменшуючи витрати на маркетингові дослідження. Традиційні компанії, орієнтовані на масове виробництво, здебільшого залишаються в межах односторонньої взаємодії — що суттєво знижує їхню адаптивність до нових тенденцій ринку. Таким чином, стартапи не лише руйнують старі підходи, а й формують нові моделі споживання, у яких цінність створюється спільно зі споживачем [13].

Результати дослідження показують, наскільки важливими сьогодні є стартап-екосистеми для економічного зростання: вони допомагають запускати нові бізнес-моделі, створювати робочі місця й залучати інвестиції. Стартапи не лише адаптуються до викликів цифрової трансформації, а й активно змінюють саму логіку економічної взаємодії, формуючи гнучке, технологічне та орієнтоване на майбутнє підприємницьке середовище. Це робить розвиток стартап-екосистем важливим напрямом державної політики та інструментом модернізації національної економіки.

2 АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СТАРТАП-ЕКОСИСТЕМ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

2.1 Міжнародний досвід розвитку стартап-екосистем

Успішне функціонування стартап-екосистеми є важливим індикатором інноваційної спроможності національної економіки. В умовах глобальної конкуренції та швидкої цифрової трансформації країни прагнуть створити сприятливе середовище для розвитку підприємницьких ініціатив, забезпечення доступу до фінансування та стимулювання інноваційної активності.

У контексті зростаючої конкуренції на глобальному інноваційному ринку, стартап-екосистеми виступають важливим інструментом економічного розвитку країн. Вивчення міжнародного досвіду є необхідним кроком для формування ефективної політики підтримки підприємництва в Україні. Для кращого розуміння факторів, що забезпечують ефективність стартап-екосистем, доцільно звернутись до досвіду держав, які досягли значних успіхів у сфері інноваційного підприємництва. Зокрема, прикладами для аналізу обрано екосистеми США (Силіконова долина), Ізраїлю, Німеччини (Берлін) та Естонії.

Почнемо з того, що країни, які інвестують у розвиток стартап-інфраструктури, демонструють значні соціально-економічні вигоди: зростання технологічного експорту, створення нових робочих місць, притік венчурного капіталу та підвищення глобальної конкурентоспроможності [14].

Міжнародна практика доводить, що успішна стартап-екосистема базується на комплексній взаємодії між ключовими суб'єктами – університетами, інвесторами, державними інституціями, бізнес-інкубаторами, технопарками та самими стартапами. Досвід країн Європейського Союзу є особливо показовим, оскільки демонструє, як узгоджена взаємодія між державними структурами, бізнесом та освітніми установами сприяє формуванню інституційних умов, сприятливих для розвитку підприємницької діяльності. Такий підхід дозволяє швидко масштабувати інноваційні рішення та інтегрувати їх у глобальні ланцюги створення вартості [15].

Для України залучення та адаптація успішних міжнародних практик є важливою умовою подолання інституційної фрагментованості у сфері підтримки інновацій та формування конкурентоспроможної національної стартап-екосистеми.

Однією з найбільш визнаних і впливових стартап-екосистем у світі є Силіконова долина в США. Її успіх пояснюється комплексом взаємопов'язаних факторів, серед яких провідну роль відіграє синергія між академічними інституціями, бізнесом, венчурним капіталом та культурним середовищем. Особливе значення має університет Стенфорда, який не лише забезпечує висококваліфіковані кадри, але й формує підприємницьке мислення, підтримує інкубацію інновацій та тісно співпрацює з технологічним бізнесом. Венчурний капітал виступає критично важливим елементом екосистеми — у Силіконовій долині сконцентровано значну частину глобальних венчурних інвестицій, що дозволяє стартапам швидко масштабуватись. Крім того, сформована тут культура толерантності до ризику та невдач сприяє активному підприємництву, інноваційності та безперервному створенню нових проєктів. Такий відкритий інноваційний клімат приваблює таланти з усього світу та забезпечує постійне оновлення і розвиток екосистеми [16].

Попри те, що США зосереджують найбільший у світі обсяг венчурного капіталу, приклади успішних стартап-екосистем існують і поза межами Північної Америки. Особливу увагу в цьому контексті заслуговує Ізраїль, який часто називають «нацією стартапів». У відносно невеликій за розмірами країні сформувалась потужна інноваційна екосистема, що посідає провідні позиції у світових рейтингах за кількістю стартапів на душу населення.

Ключовими факторами успіху ізраїльської моделі є активна підтримка держави, високий рівень технічної освіти, культура підприємництва, а також тісний зв'язок між армією, наукою та бізнесом. Зокрема, служба в армії в елітних технологічних підрозділах (наприклад, Unit 8200) часто стає першим середовищем, де майбутні підприємці здобувають досвід роботи з інноваційними технологіями, навички командної роботи та вирішення

комплексних задач. Крім того, уряд Ізраїлю ще у 1990-х роках запровадив низку стратегічних програм підтримки, спрямованих на залучення іноземних інвестицій, розвиток бізнес-інкубаторів та створення сприятливого регуляторного середовища. Важливою рисою ізраїльської екосистеми є її міжнародна орієнтація. Більшість стартапів з самого початку налаштовані на глобальні ринки, що стимулює їх до високих стандартів інноваційності, якості та масштабування. Такий підхід забезпечує стійке зростання та привабливість Ізраїлю як одного з центрів світового технологічного підприємництва [17].

Після аналізу ізраїльської стартап-екосистеми, яка відзначається міжнародною орієнтацією та активною державною підтримкою, логічним наступним кроком є розгляд Берліна — одного з провідних європейських центрів інновацій. Його ще називають одним із провідних стартап-хабів Європи, і він вирізняється високою концентрацією акселераторів, інкубаторів і програм підтримки інновацій.

Попри зниження обсягу інвестицій у 2023 році, місто утримує лідерство в Німеччині за кількістю активних стартапів та залучених коштів. Це стало можливим завдяки ефективній взаємодії між державним сектором, бізнесом і академічним середовищем. У 2023 році державне фінансування стало найпопулярнішим джерелом фінансування для стартапів і засновників у Берліні. Цей факт підкреслює активну роль держави у підтримці підприємництва та інновацій у місті.

Берлінська стартап-екосистема вирізняється різноманітністю інкубаторів, акселераторів та програм підтримки, які сприяють розвитку інноваційних компаній. Крім того, Берлін активно інтегрується в європейський ринок через ініціативи, спрямовані на зміцнення співпраці між стартапами та усталеними компаніями. Незважаючи на зниження загального обсягу інвестицій у стартапи в Берліні на 39% у порівнянні з попереднім роком, місто зберегло лідерські позиції в Німеччині з часткою ринку в 39%.

Особливо динамічно розвиваються стартапи у сферах кліматичних технологій, штучного інтелекту, фінансових технологій і охорони здоров'я. Зі

свого боку, держава сприяє розвитку цих секторів шляхом реалізації спеціалізованих програм, зокрема у 2023 році було спрямовано понад 1,5 мільярда євро на підтримку сталих стартапів.

Такі результати свідчать про те, що стартап-екосистема Берліна успішно функціонує завдяки тісній співпраці між урядом та підприємницьким середовищем. Така модель сприяє стабільному розвитку підприємництва та зміцненню позицій міста на міжнародній стартап-карті [18].

Після розгляду прикладу Берліна як одного з найпотужніших стартап-хабів Європи, варто звернути увагу на країни Східної Європи, які демонструють не менш цікаві моделі розвитку інноваційного підприємництва. Стартап-екосистеми країн Центральної та Східної Європи — зокрема Естонії, Латвії, Литви, Польщі, Румунії та Угорщини — характеризуються потужною державною підтримкою, високим рівнем цифровізації, інвестиційною привабливістю та ефективною системою технічної освіти.

Серед них Естонія займає провідні позиції в Європі за кількістю стартапів у розрахунку на одного мешканця. Тут активно розвиваються напрямки CyberTech та EdTech, а державна ініціатива Startup Estonia відіграє ключову роль у підтримці нових підприємств.

Латвія впровадила спеціальний Закон про стартапи, який дозволяє спростити імміграційні процедури та отримати доступ до державної підтримки. У країні діє Агентство інвестицій та розвитку Латвії (LIAA) з мережею інкубаторів та менторських програм.

Литва, маючи сильні позиції у сферах фінансових технологій, транспорту та маркетингу, посідає друге місце серед стартап-екосистем Східної Європи.

Усі країни Балтії демонструють високий рівень розвитку STEM-освіти, електронного урядування та культури співпраці.

Ще одним прикладом ефективного розвитку стартап-інфраструктури, релевантним для України, є Польща. Упродовж останнього десятиліття ця країна зробила значний прорив у підтримці інноваційного підприємництва завдяки створенню потужної мережі акселераторів, інкубаторів і хабів.

Польща має найбільшу стартап-екосистему в регіоні з понад 3000 стартапами. Тут активно залучаються корпорації до акселераційних програм, а уряд забезпечує фінансову та нормативну підтримку підприємців.

Угорщина ж приваблює стартапи сприятливим податковим середовищем, доступною реєстрацією бізнесу та розвиненою фізичною інфраструктурою.

Румунія демонструє позитивну динаміку завдяки реформам, що знижують бар'єри для бізнесу, наявності висококваліфікованої ІТ-спільноти та розвитку інноваційних галузей — від біотехнологій до автомобільної промисловості.

Досвід цих країн підтверджує, що системна державна підтримка, орієнтація на інновації, доступ до міжнародних ринків та формування культури підприємництва є запорукою успішної стартап-екосистеми [19].

У результаті аналізу міжнародного досвіду розвитку стартап-екосистем встановлено, що їх ефективність базується на комплексній взаємодії між державними інституціями, освітніми та науковими центрами, венчурним капіталом, акселераторами, інкубаторами та самими стартапами. Провідні країни, такі як США, Ізраїль, Німеччина, Естонія та Польща, демонструють успішні моделі функціонування, що ґрунтуються на наявності сприятливого інституційного середовища, підприємницької культури, широких можливостей для фінансування, а також активній міжнародній інтеграції.

Досвід цих країн підтверджує, що держава відіграє ключову роль у створенні умов для інноваційного розвитку, особливо на ранніх етапах становлення стартапів. Водночас успішні стартап-екосистеми характеризуються високим рівнем участі приватного сектору, наявністю освітніх і менторських програм, а також тісними зв'язками з університетами та науково-дослідними інститутами. Узагальнення міжнародної практики створює основу для формування ефективної стартап-екосистеми в Україні шляхом адаптації перевірених стратегій до національного контексту.

2.2 Аналіз української стартап-екосистеми у порівнянні з міжнародними практиками

Говорячи про Україну варто зазначити, що її стартап-індустрія має значний потенціал стати рушійною силою економічного відновлення після війни. Розвиток інноваційного підприємництва не лише сприяє структурній трансформації економіки, але й може посилити ефективність монетарної політики завдяки стимулюванню попиту на кредитні ресурси та впровадженню високотехнологічних рішень у фінансову систему.

Однією з ключових проблем розвитку стартап-екосистеми в Україні є недостатня кількість акселераторів та інкубаторів. Хоча такі організації існують і забезпечують підтримку інноваційних проєктів, їхня кількість та масштаби діяльності не відповідають потребам динамічного розвитку інноваційного підприємництва.

За даними Українського фонду стартапів, в Україні діє понад 15 акселераторів та інкубаторів, які допомагають компаніям на різних етапах розвитку, надаючи менторську, організаційну та частково фінансову підтримку. Проте, порівняно з розвиненими стартап-екосистемами, такими як у США, Ізраїлі чи Німеччині, цей показник є вкрай низьким. У цих країнах акселератори виступають основним механізмом масштабування інновацій, забезпечуючи не лише доступ до ресурсів, а й інтеграцію з глобальними ринками. Обмежена кількість акселераторів в Україні знижує шанси стартапів на успішне масштабування, поглиблює проблему фрагментованості екосистеми та ускладнює формування сталих бізнес-моделей [20].

Венчурне фінансування є ключовим чинником розвитку стартап-екосистеми, проте в Україні його обсяг залишається обмеженим. У 2023 році українські стартапи залучили 209 мільйонів доларів США венчурних інвестицій, що на 11% менше порівняно з попереднім роком. Цей показник значно нижчий за докризовий рівень 2021 року, коли інвестиції сягнули 832 мільйони доларів США.

У першому кварталі 2024 року ситуація не покращилася: 18 українських стартапів отримали щонайменше 42 мільйони доларів США інвестицій, що в п'ять разів менше, ніж за аналогічний період 2022 року. На сьогоднішній день переважна частина інвестицій спрямовується на підтримку стартапів на початкових етапах їх становлення (Pre-Seed та Seed). Це свідчить про те, що в екосистемі існує помітний дефіцит фінансових інструментів для проєктів, які вже готові до масштабування, але потребують суттєвих ресурсів для виходу на нові ринки чи розширення діяльності. Основними причинами такого стану є високі ризики, пов'язані з воєнними діями, макроекономічна нестабільність та обмежений доступ до міжнародного фінансування. Ці фактори ускладнюють залучення інвестицій та стримують розвиток інноваційного підприємництва в Україні [21].

Розвиток стартап-екосистеми в Україні стикається з низкою викликів, серед яких недостатня кількість ефективних державних програм підтримки. Хоча існують окремі ініціативи, їх охоплення та вплив на інноваційне підприємництво залишаються обмеженими. Серед ключових державних ініціатив, спрямованих на стимулювання підприємницької активності, особливе місце займає програма «єРобота». Вона охоплює як фінансову підтримку у формі грантів для відкриття власної справи, так і освітні компоненти, що сприяють формуванню необхідних бізнес-компетенцій. Програма включає шість грантових напрямів, зокрема мікрогранти для створення власного бізнесу, гранти на розвиток переробних підприємств, теплиць, садівництва та підтримку ветеранів. Втім, більшість наявних програм зосереджені переважно на підтримці мікропідприємництва та агросфери, що знижує їхню релевантність для високотехнологічних стартапів і інноваційних проєктів [22].

Серед зовнішніх джерел підтримки інноваційного підприємництва варто виділити такі програми, як EIC Accelerator, що забезпечує стартапи фінансовими ресурсами в розмірі до 2,5 мільйона євро для реалізації проривних технологічних рішень. Особлива увага в межах цієї програми приділяється проєктам у сферах генеративного штучного інтелекту, космічних технологій, стратегічної

сировини, напівпровідникової промисловості та квантових розробок. Проте, участь у таких програмах вимагає високого рівня підготовки та відповідності міжнародним стандартам, що може бути складним для українських стартапів на ранніх стадіях розвитку.

Таким чином, хоча в Україні існують державні та міжнародні програми підтримки бізнесу, їхня спрямованість та умови участі не завжди відповідають потребам стартапів, особливо в технологічному секторі. Це створює бар'єри для розвитку інноваційного підприємництва та обмежує можливості для масштабування українських стартапів на міжнародному рівні [23].

Вихід українських стартапів на міжнародні ринки є одним із ключових чинників їхнього успішного розвитку, інвестпривабливості та довгострокового існування. Проте на практиці цей процес супроводжується численними перешкодами, як внутрішніми, так і зовнішніми. Відповідно до [24], основними бар'єрами для виходу на зовнішні ринки є культурні та мовні відмінності, недостатнє володіння англійською мовою в команді, брак знань про особливості цільових ринків, відсутність локалізованої маркетингової стратегії, а також недоступність міжнародних виставок, конференцій та нетворкінгових подій у період воєнного стану.

Крім того, значна частина українських стартапів зосереджена на внутрішньому ринку через обмежені фінансові ресурси, відсутність стратегічного планування та слабку підтримку з боку держави. Вихід українських компаній на зовнішні ринки ускладнюється також тим, що більшість фаундерів не мають досвіду ведення міжнародного бізнесу, а пітчінг проєктів перед іноземними інвесторами потребує глибокого розуміння ринкових трендів та чітко структурованої презентації [25].

Бракує також інституційної підтримки у вигляді експортно-орієнтованих програм, акселераційних платформ із фокусом на іноземні ринки, консультаційних центрів, які допомагали б стартапам адаптувати свої продукти до вимог конкретних країн або регіонів. Як наслідок, навіть перспективні інноваційні продукти залишаються в межах локального ринку, втрачаючи

можливість масштабування, залучення глобальних клієнтів і стратегічних партнерств.

Таким чином, подолання існуючих бар'єрів та створення сприятливих умов для інтернаціоналізації українських стартапів є одним із пріоритетів державної політики в сфері інноваційного розвитку.

Одним з важливих напрямів є підтримка стартапів у галузях з високим стратегічним значенням для України: оборонні технології, агротехнології, відновлювана енергетика та медичні інновації. Саме в цих секторах можливе створення високоефективних бізнес-моделей, які одночасно відповідають потребам економіки та забезпечують швидкий мультиплікативний ефект.

Окрему увагу варто приділити залученню до стартап-руху ветеранів війни. Їхній досвід, навички організації, командної роботи та прийняття рішень у кризових умовах становлять значний ресурс для розвитку підприємницької активності, зокрема в галузі оборонних інновацій. Формування спеціалізованих програм підтримки для цієї категорії населення може мати подвійний ефект — економічний та соціальний [26].

Попри складні обставини, спричинені війною, українська стартап-екосистема продовжує демонструвати стійкість та інноваційність. Сьогодні українські стартапи не лише адаптуються до нових умов, але й активно долучаються до процесів відновлення країни, створюючи рішення, орієнтовані на повоєнну економічну реконструкцію. Наприклад, такі стартапи, як Releaf Paper, що виготовляє папір із опалого листя, або Effa, яка створює екологічні гігієнічні товари, демонструють екологічну відповідальність та технологічну креативність, орієнтовану на сталий розвиток. Окрему нішу в процесі цифрової трансформації України займають технологічні ініціативи, як-от Zibra AI, які розробляють інноваційні рішення для генерації контенту за допомогою штучного інтелекту. Такі розробки не лише сприяють модернізації ІТ-сектора, але й підсилюють його інтеграцію у глобальні технологічні тренди.

Значну роль у зміцненні позицій української стартап-екосистеми відіграють і міжнародні партнери. Зокрема, ініціатива Google for Startups через

програму Startup Support Fund надала критично важливу підтримку десяткам українських стартапів. Завдяки поєднанню грантового фінансування, менторської допомоги та можливостей для міжнародного нетворкінгу багато команд не лише змогли зберегти свою діяльність в умовах війни, а й успішно вийти на зовнішні ринки [28].

Станом на 2025 рік Україна демонструє зростаючу інвестиційну привабливість, що зумовлено кількома взаємопов'язаними факторами: високим рівнем ІТ-компетентностей серед фахівців, наявністю значного інноваційного потенціалу, а також широкими можливостями для участі у процесах післявоєнного відновлення інфраструктури.

Згідно з оцінками аналітиків, серед основних чинників, що спонукають до інвестування, варто відзначити: гнучкість і стійкість українських підприємців, активну міжнародну підтримку, швидкий розвиток цифрових послуг, зростання зацікавленості з боку венчурних інвесторів та позитивне суспільне ставлення до технологічного прогресу.. Україна має понад 2000 активних стартапів, а такі міста, як Київ, Львів, Харків і Дніпро, формують осередки технологічного зростання. Крім того, українські фаундери часто мають досвід міжнародної кооперації, працюють за західними стандартами, що робить їх привабливими для іноземних інвесторів. В Україні спостерігається розширення інфраструктури підтримки інновацій — зростає кількість бізнес-акселераторів, науково-технічних парків та платформ для співпраці з європейськими партнерами. Програма Horizon Europe є одним із ключових інструментів, що забезпечує українським учасникам доступ до міжнародного фінансування інноваційних проєктів і сприяє активізації транскордонної науково-технологічної співпраці [29].

Україна, попри зовнішні виклики, поступово формує власну модель стартап-екосистеми, яка має значний потенціал. Водночас її ефективність потребує критичного переосмислення в контексті міжнародного досвіду. З цією метою в даному підрозділі здійснюється комплексна оцінка української стартап-екосистеми з урахуванням провідних світових моделей, що дозволяє виявити

сильні та слабкі сторони національної інноваційної інфраструктури та визначити перспективні напрями її розвитку. З метою кращого розуміння позицій України на світовій інноваційній карті доцільно проаналізувати основні індикатори розвитку стартап-екосистем у порівнянні з країнами, які демонструють високі результати у створенні сприятливого середовища для інновацій (табл.2.1).

Таблиця 2.1 - Порівняння інноваційного потенціалу стартап-екосистем України та країн-лідерів*

Критерій	Україна	США	Ізраїль	Німеччина (Берлін)	Естонія
Кількість акселераторів / інкубаторів	~15	>300	>300	~80	~20
Обсяг венчурних інвестицій (2023)	\$209 млн	>\$100 млрд	~\$10 млрд	€3+ млрд	~€1 млрд
Участь університетів у стартап-русі	Обмежена	Висока (MIT, Stanford)	Висока (Техніон, ТАУ)	Висока	Висока
Місце у Global Innovation Index (2023)	55	2	15	8	16
Культура підприємництва	Формується	Вкорінена	Дуже активна	Висока	Висока
Фокус на інтернаціоналізацію	Слабкий	Сильний	Сильний	Сильний	Сильний

*Складено автором на основі [6; 17,19; 21]

Міжнародний досвід демонструє важливість розгалуженої мережі акселераторів як драйвера інноваційного розвитку [20]. Для порівняння, у США діють сотні акселераційних програм, серед яких найвідомішими є Y Combinator, Techstars, 500 Startups. Ізраїль має понад 300 інкубаторів та хабів, багато з яких спеціалізуються на військово-технічних і біотехнологічних напрямках [17]. У Берліні нараховується понад 80 інкубаторів і акселераторів, що охоплюють сфери від фінтеху до екотехнологій [18]. Естонія має компактну, але потужну інфраструктуру — понад 20 стартап-хабів, зокрема Lift99, Tehnopol і Startup Wise Guys, які активно співпрацюють з державою [19].

Обсяг венчурних інвестицій в українські стартапи у 2023 році склав 209 мільйонів доларів США, що значно нижче за докризовий рівень 2021 року (832

мільйони доларів США) [21]. У США цей показник перевищує 100 мільярдів доларів США щороку, а в Ізраїлі — близько 10 мільярдів доларів США [17]. Берлін у 2023 році залучив понад 3 мільярди доларів США, навіть попри загальне зниження ринку [18]. Естонія приваблює близько 1 мільярд доларів США венчурного капіталу щороку, що свідчить про її високу інвестиційну привабливість на душу населення [19].

Для візуалізації динаміки венчурного фінансування стартапів у світі подано порівняльну діаграму, що охоплює період з 2021 по 2024 роки (рис. 2.1). Як видно з графіку, Україна суттєво відстає за обсягами інвестицій порівняно з провідними країнами, що підкреслює необхідність формування ефективної політики підтримки інноваційного бізнесу.

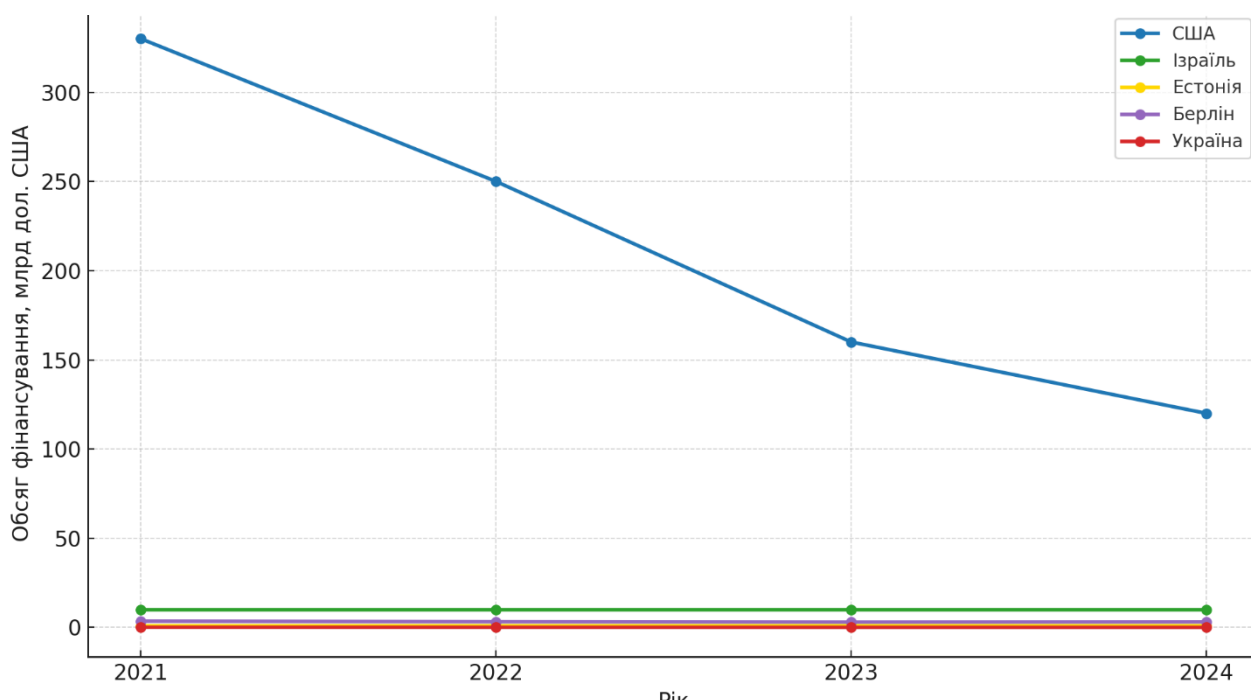

Рисунок 2.1 - Динаміка венчурного фінансування стартапів у США, Ізраїлі, Естонії та Україні у 2021–2024 роках *

*Складено автором на основі [6; 17,19; 21]

В Україні роль університетів у формуванні стартап-екосистеми залишається обмеженою. В Ізраїлі університети (Тель-Авівський, Техніон, Єврейський університет) мають власні інкубатори та акселератори, інтегровані у

військово-технічні програми [17]. У США Стенфорд і МІТ стали центрами стартап-культури. У Берліні діє велика кількість міжуніверситетських стартап-програм, а в Естонії Тартуський і Талліннський університети активно співпрацюють із технопарками [19].

Згідно з Global Innovation Index за 2023 рік, США посіли друге місце у світовому рейтингу інновацій, Німеччина — восьме, Ізраїль — п'ятнадцяте, Естонія — шістнадцяте, тоді як Україна опинилася на 55-й позиції [6]. При цьому обсяги інвестицій у наукові дослідження та розробки (НДДКР), а також кількість зареєстрованих патентів в Україні залишаються значно нижчими порівняно з лідерами. У провідних країнах світу саме стартапи відіграють ключову роль у генерації інновацій — часто через партнерство з університетським сектором або за підтримки державних програм. В Україні лише частково сформоване середовище, яке толерує ризики й підтримує підприємництво. У США та Ізраїлі культура ризику, менторства та залученості інвесторів — частина національної ідентичності [17]. У Берліні активно розвиваються підприємницькі спільноти з акцентом на соціальні інновації. Естонська модель базується на високій довірі до цифрових інструментів та відкритості до експериментів [19].

Українські стартапи стикаються з численними бар'єрами на шляху до інтернаціоналізації: мовні, юридичні, фінансові обмеження, слабка менторська підтримка [24]. У той час як більшість ізраїльських, естонських і американських стартапів із самого початку орієнтуються на глобальний ринок. Наприклад, у 2023 році понад 85% естонських стартапів реалізували свою продукцію за межами країни [19].

Можна виокремити ключові сильні та слабкі сторони української стартап-екосистеми, що дозволяє сформулювати обґрунтовану оцінку її ефективності у глобальному контексті.

Серед сильних сторін варто назвати такі.

1. Потужний ІТ-потенціал. Україна має понад 2 600 активних стартапів і близько 285 000 ІТ-фахівців, що формують основу технократичного сектору. У 2023 році експорт ІТ-послуг сягнув 6,7 мільярди доларів США, або 41%

загального експорту послуг країни. Це свідчить про стратегічне значення цифрового сектору для економіки .

2. Формування глобальних професійних мереж. Понад 120 000 українських спеціалістів працюють у сфері технологій за кордоном, формуючи так звану "українську технічну діаспору". Це створює умови для залучення іноземних інвестицій, менторства та експорту інноваційних продуктів [30].

3. Витривалість в умовах війни. У рейтингу StartupBlink за 2024 рік Україна посіла 46-ту позицію серед сотні країн, демонструючи помітний прогрес, незважаючи на умови повномасштабної війни [31]. Такий результат підкреслює здатність національних стартапів адаптуватися до викликів, ефективно функціонувати в умовах високої невизначеності та зберігати динаміку розвитку навіть у кризовий період.

До слабких сторін віднести такі.

1. Відтік кадрів та інтелектуального потенціалу. Велика частка фахівців продовжує залишати країну або не має умов для професійного розвитку всередині України. Це загрожує зниженням темпів внутрішнього інноваційного відтворення [30].

2. Недостатній розвиток акселераційної інфраструктури. За даними аналітиків, Україна суттєво поступається країнам ЄС за кількістю акселераторів, хабів і програм підтримки. Відсутність потужної інституційної інфраструктури ускладнює процес масштабування проєктів та виходу на нові ринки.

3. Нестача інвестицій і державної координації. Фінансова підтримка стартапів від держави є розрізненою та малоефективною, а доступ до міжнародного венчурного капіталу обмежений через високі ризики [31].

У результаті порівняльного аналізу було виявлено, що українська стартап-екосистема має значний потенціал, однак її ефективність суттєво поступається провідним міжнародним моделям. Найбільш помітними відставаннями є недостатній розвиток акселераційної інфраструктури, обмежений доступ до венчурного капіталу, слабка інтеграція університетів у підприємницьке середовище та обмежені можливості інтернаціоналізації стартапів.

Разом із тим, наявні сильні сторони — потужний ІТ-сектор, стійкість до кризових умов та формування глобальних технічних мереж — створюють основу для подальшого розвитку. Для досягнення ефективності, порівнянної з моделями США, Ізраїлю чи Естонії, Україна має зосередитись на зміцненні інституційної підтримки, стимулюванні інноваційної культури та активному залученні міжнародних партнерів.

Таким чином, під час дослідження здійснено аналіз міжнародного досвіду розвитку стартап-екосистем, а також проведено порівняння з українською моделлю. Досвід таких країн, як США, Ізраїль, Німеччина та Естонія, демонструє, що успішність інноваційного середовища безпосередньо залежить від комплексної взаємодії між державними інституціями, науковими установами, інвесторами та підприємницькими спільнотами. Ці країни відзначаються високим рівнем венчурного фінансування, активною участю університетів у створенні стартапів, а також стратегічною орієнтацією на глобальні ринки.

Результати аналізу свідчать, що попри повномасштабну війну та складну економічну ситуацію, в Україні поступово формується національна стартап-екосистема з яскравими прикладами інноваційної діяльності, такими як Releaf Paper та Zibra AI. Водночас, у порівнянні з провідними інноваційними центрами світу, українська екосистема поки що демонструє відставання за низкою критичних параметрів — зокрема, обсягами венчурних інвестицій, рівнем інституційного супроводу, глибиною інтеграції у міжнародне середовище та залученістю науково-освітнього сектору. Виявлені відмінності вказують на необхідність адаптації перевірених міжнародних практик з урахуванням національного контексту. Особливу увагу варто приділити розвитку інфраструктури підтримки стартапів, удосконаленню механізмів грантового фінансування та формуванню культури підприємництва. Це стане передумовою для ефективного розвитку національної інноваційної системи та інтеграції України в глобальні стартап-мережі.

3 РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ СТАРТАП-ЕКОСИСТЕМИ В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

3.1 Стратегічні напрями покращення української стартап-екосистеми

Ураховуючи результати аналізу міжнародного досвіду та поточного стану стартап-екосистеми в Україні, у цьому підрозділі сформовано низку рекомендацій, спрямованих на посилення інституційної спроможності, покращення інфраструктурних умов та активізацію інноваційної діяльності. При цьому окремі пропозиції базуються на адаптації практик, які вже довели свою ефективність у країнах Центрально-Східної Європи, зокрема в Естонії, Польщі та Литві. Такий підхід дозволяє врахувати як національні особливості, так і глобальні тенденції розвитку інноваційного підприємництва.

Варто погодитись з думкою [31], що незважаючи на втрати у світових рейтингах (наприклад, Київ у 2022 році втратив 45 позицій у Global Startup Ecosystem Index), саме модернізація стартап-екосистеми може стати основою для науково-технічного відновлення України. Треба адаптувати досвід країн Східної Європи для формування сприятливого інституціонального середовища, посилення ролі інкубаторів і акселераторів, залучення зовнішніх інвестицій, цифровізації інфраструктури та розвитку підприємницької культури, особливо серед молоді. Зокрема, запропоновано п'ять стратегічних напрямів, які мають стати основою відновлення стартап-екосистеми України в повоєнний період.

Перший напрям — стимулювання інновацій та створення сприятливого інституціонального середовища — передбачає запровадження адаптованих регуляторних рамок, державних програм фінансування, підтримки трансферу технологій, розвитку технологічних парків та інноваційних центрів. Досвід Естонії, Литви та Латвії доводить, що саме цілеспрямована державна політика у сфері стартапів може забезпечити зростання кількості інноваційних підприємств та їхню інтеграцію у глобальні ринки.

Другий напрям — формування культури підприємництва, особливо серед молоді, — акцентує на потребі модернізації освітніх програм, розвитку

компетенцій у сфері технологій та інновацій, створення стартап-шкіл і спеціалізованих менторських програм у закладах вищої освіти. Таке середовище створює передумови для формування нової генерації підприємців, які мислять у глобальних категоріях і орієнтуються на принципи сталого розвитку (див. рис. 3.1).

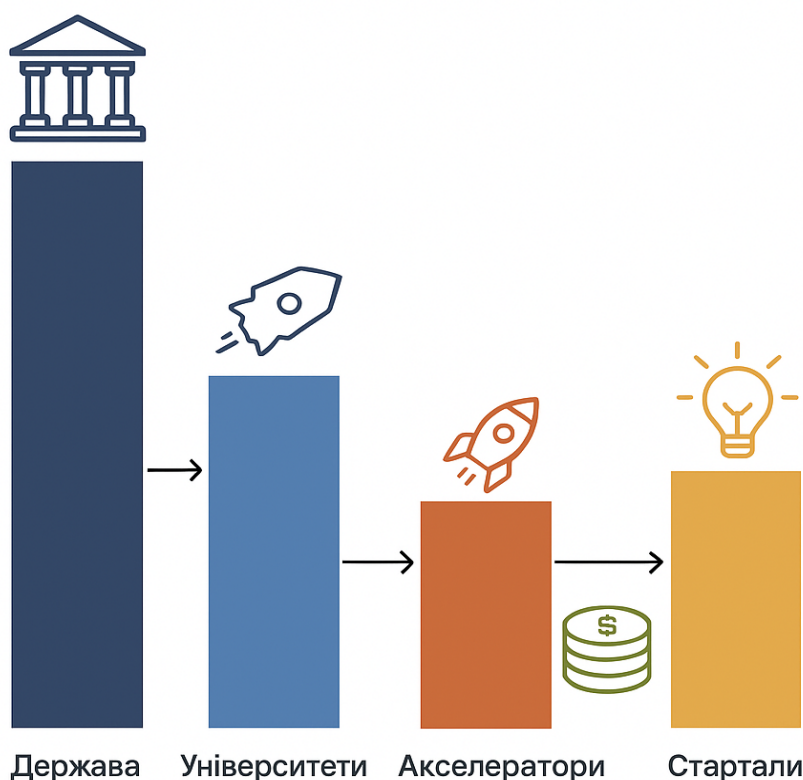

Рисунок 3.1 - Взаємозв'язки ключових учасників стартап – екосистеми*

*Складено автором на основі [6]

На нашу думку, одним із ефективних інструментів активізації підприємницької активності серед молоді в Україні є створення державної програми «StartUP 25». Її сутність — надання мікрогрантів (до 25 тис. грн) на реалізацію перших стартап-ідей студентів і молодих дослідників у технічних університетах. Джерелом фінансування можуть виступати кошти державного бюджету (через Міністерство освіти і науки або Міністерство економіки), а також міжнародні донорські програми (наприклад, Horizon Europe).

Програма може щороку підтримувати близько 1000 проєктів, залежно від обсягу фінансування. Такий підхід дозволить стимулювати раннє залучення молоді до інноваційного підприємництва, створюючи соціально-економічний мультиплікативний ефект.

Відбір учасників має здійснюватися на конкурсній основі з урахуванням тематичних пріоритетів (цифрові технології, енергетика, сталий розвиток, освіта, медичні інновації) та рівня інноваційності і соціального впливу проєкту. Простий процес подачі (наприклад, онлайн-анкета, пітч ідеї на 2 хвилини, короткий бюджет) сприятиме ширшому залученню молодих людей без надмірного бюрократичного навантаження.

Третій напрям — розвиток інфраструктури підтримки стартапів. Йдеться про створення доступної мережі акселераторів, інкубаторів, коворкінгів, технологічних хабів і платформ, які забезпечують менторську, організаційну та фінансову підтримку на всіх етапах розвитку стартапів. У країнах Східної Європи такі інституції довели свою ефективність у виведенні молодих компаній на міжнародний рівень.

Ми вважаємо, що доцільним є запуск регіональної ініціативи «Startup Point» — мережі центрів підтримки стартапів у громадах, які не охоплені існуючою інфраструктурою. Ці центри мають надавати консультації, базові послуги з бізнес-планування, доступ до менторів, а також онлайн-платформи для взаємодії з інвесторами. В умовах децентралізації така модель дозволить активізувати інноваційну діяльність поза межами Києва та Львова тощо й сприятиме регіональному розвитку. Досвід Угорщини та Литви підтверджує доцільність створення інноваційних хабів на базі громад або малих міст.

Четвертий напрям — залучення глобальних партнерів і зовнішніх інвестицій. Для цього необхідно створити стимули для міжнародних інвесторів, проводити стартап-події світового рівня, розвивати брендинг української стартап-екосистеми, а також налагоджувати співпрацю з міжнародними фондами, акселераторами та технопарками.

Зважаючи на специфіку безпекових викликів в Україні, я вважаю, що варто ініціювати створення «Національного акселератора оборонних інновацій» за участі ветеранів, військових розробників та інженерних шкіл. Подібна ініціатива може бути реалізована, як консорціум між Міноборони, ІТ-асоціаціями та технічними університетами. Інкубовані проєкти можуть отримувати пріоритетне фінансування в рамках держзамовлення, а також технічну експертизу. Це сприятиме розвитку MilitaryTech в Україні, що є важливо, як для безпеки, так і для експортного потенціалу в майбутньому.

П'ятий напрям — модернізація інформаційного простору та забезпечення захисту даних, що включає впровадження європейських стандартів кібербезпеки, цифрової грамотності, розвиток дата-центрів і хмарних сервісів, а також підвищення прозорості та надійності цифрової інфраструктури для бізнесу.

Таким чином, запропоновані заходи можуть стати не лише основою для відбудови стартап-екосистеми України, а й важливим елементом економічного зростання в умовах поствоєнного розвитку країни [27].

Одним із найважливіших кроків для посилення української стартап-екосистеми є формування сучасної інституційної інфраструктури — мережі акселераторів, інкубаторів, технопарків і стартап-хабів, які забезпечують підтримку підприємців на всіх етапах розвитку. Наразі в Україні таких структур функціонує лише обмежена кількість, що не відповідає потребам швидкозростаючого інноваційного сектору [32].

Україна може взяти за зразок Естонію, яка попри невеликі розміри, сформувала надзвичайно ефективну інфраструктуру підтримки стартапів. До прикладів результативної акселераційної підтримки можна віднести платформу Startup Wise Guys, яка сприяє розвитку стартапів завдяки комплексному підходу: інтенсивні навчальні модулі, наставницьке супроводження та інтеграція в глобальні інвестиційно-корпоративні структури. Ще одним вагомим прикладом є Tehnopol Startup Incubator [33], який функціонує у тісній співпраці з науковим

парком та вищими навчальними закладами, забезпечуючи інтеграцію наукових розробок у бізнес-середовище.

У контексті України важливими мають стати такі заходи.

1. Створити державну програму зі стимулювання створення акселераторів і хабів у регіонах, особливо в освітніх та індустріальних центрах.
2. Інтегрувати ці структури з університетами та ІТ-кластерами.
3. Запровадити механізми державно-приватного партнерства, за прикладом естонського досвіду, де держава виступає як фасилітатор, а приватний сектор — як оператор акселераційних програм.
4. Впровадити спеціалізовані програми для deep tech-стартапів, у тому числі у сферах оборони, агротехнологій, безпеки, за аналогією з програмами NATO DIANA в Естонії [34].

Релевантним для України, яка лише формує системний підхід до питання розвитку стартап – екосистем, особливо цінним є польський досвід, зважаючи на географічну та економічну близькість, спільні історичні виклики та прагнення до інтеграції в ЄС. Startup HUB Poland посідає важливе місце в інноваційній інфраструктурі Польщі, оскільки орієнтована на підтримку стартапів з різних країн. Її діяльність охоплює адаптацію проєктів до польського ринку, допомогу у підготовці до інвестування та підтримку інтернаціоналізації бізнесу. Цей підхід можна адаптувати в Україні для залучення іноземних засновників і технологій, зокрема в межах повоєнної реконструкції інфраструктури.

Серед ефективних акселераційних форматів варто виділити MIT Enterprise Forum CEE, який реалізує програми підтримки без вимоги передачі частки в компанії (equity-free model) — що є особливо актуальним для стартапів на ранніх етапах розвитку. Україна може впровадити аналогічні програми на базі українських університетів і технопарків, у партнерстві з міжнародними організаціями.

Особливо перспективною для України виглядає модель HugeThing, яка працює у партнерстві з Google for Startups і фокусується на стартапах pre-seed стадії. Такий формат може бути запроваджений в Україні за участю Google,

Amazon Web Services чи інших міжнародних гравців, зокрема у сфері штучного інтелекту, military tech та енергетики.

Український контекст потребує:

- створення спеціалізованих платформ акселерації в сферах, де Україна має технологічний потенціалю;
- запуску державної програми підтримки pre-seed стартапів, із залученням технічних партнерів;
- інституціональної підтримки міжнародних акселераційних проєктів, орієнтованих на вихід українських стартапів на глобальні ринки.

Усе це сприятиме швидшому відновленню економіки через розвиток високотехнологічного бізнесу та формування нових центрів підприємницької активності в регіонах [35].

Важливою особливістю берлінської моделі, як одного з провідних стартап-хабів Європи є підтримка академічних стартапів. Зокрема, Startup Incubator Berlin, заснований при Вищій школі економіки та права, пропонує студентам і дослідникам повний спектр підтримки: від навчання підприємництву до організаційної інкубації та доступу до офісного простору [36]. Такий підхід міг би бути адаптований в Україні, де потенціал університетських ініціатив часто залишається нереалізованим.

Ще один приклад — Reaktor.Berlin, який працює як шестимісячна програма акселерації для стартапів на ранній стадії (pre-seed). Його перевага — фокус на швидкій перевірці ідей, тестуванні MVP та підготовці до виходу на ринок [37]. В Україні аналогічні програми можуть стати ефективним інструментом підтримки молодих інноваційних команд у регіонах, де бракує венчурної активності.

Вартий уваги і підхід Factory Berlin, що об'єднує стартапи, корпорації та креативні індустрії на спільному кампусі. Така модель створює постійну взаємодію, обмін ідеями та пошук синергії між учасниками. Для України релевантним було б створення національного стартап-центру, що поєднує

функції хабу, акселератора, навчального простору і платформи для інтеграції з міжнародними партнерами [38].

На основі берлінського досвіду Україна могла б:

- запровадити програми підтримки стартапів на базі університетів, з обов'язковим компонентом акселерації та залученням викладачів як менторів;
- створити державну мережу регіональних інкубаторів, які фокусуються на pre-seed стартапах, і включають цифрові сервіси, менторство та нетворкінг;
- реалізувати публічно-приватні простори інновацій (на зразок Factory Berlin), де стартапи зможуть співпрацювати з бізнесом, наукою та міжнародними організаціями.

На тлі зростаючого значення інноваційної економіки Україна потребує сильної інституційної бази для підтримки стартапів. Сьогодні найвідомішим прикладом державної підтримки в цій сфері є Український фонд стартапів (USF), заснований у 2019 році. Його мета — надання грантів для технологічних компаній на ранніх етапах розвитку. Станом на 2024 рік фонд підтримав понад 300 стартапів, виділивши понад 200 мільйонів гривень, при цьому фінансування надається без передачі частки в компанії (equity-free) [39].

Незважаючи на позитивний ефект, USF має обмежений вплив на формування повноцінної екосистеми. Більшість його проєктів залишаються на ранніх стадіях, а програми масштабування або експансії на зовнішні ринки практично відсутні. Крім того, фонд функціонує ізольовано від інших державних ініціатив, що створює дублювання функцій та неефективне використання ресурсів.

Інші державні програми, такі як «єРобота», теж включають інструменти підтримки бізнесу, однак вони більше орієнтовані на мікропідприємництво, а не на інновації. Платформа Diia.Business виконує функцію консультаційно-освітнього центру, проте її охоплення наразі залишається обмеженим, а інтеграція з венчурною інфраструктурою — слабкою.

У порівнянні з європейськими країнами, зокрема Естонією чи Ізраїлем, Україні бракує централізованого інституційного органу, відповідального за

координацію інноваційної політики. Одним із ключових інституційних елементів інноваційної екосистеми Ізраїлю є Israel Innovation Authority, що виконує функції фінансування, формування політик, стратегічного планування та експертизи інноваційних проєктів. Аналогічна модель могла б бути запроваджена в Україні — шляхом створення Національного агентства з розвитку інновацій, що координуватиме дії USF, Diia.Business, регіональних офісів підтримки стартапів та освітніх інституцій [40].

Для ефективнішої інституційної підтримки стартапів в Україні доцільно:

- створити єдиний стратегічний центр з розвитку інновацій, з функціями фінансування, аналітики та міжнародної координації;
- інтегрувати стартап-підтримку в освітню систему, особливо на базі технічних університетів і бізнес-шкіл.
- забезпечити співпрацю між державою, бізнесом і науковими установами на рівні регіональних хабів.
- впровадити цифрові інструменти моніторингу ефективності підтримки та результативності стартапів.

Інституційна зрілість — ключ до стабільної стартап-екосистеми. Без ефективної координації, прозорої політики та міжгалузевої співпраці державна підтримка залишатиметься обмеженою за охопленням та впливом.

Підвищення конкурентоспроможності української стартап-екосистеми вимагає впровадження комплексних заходів, орієнтованих як на усунення існуючих бар'єрів, так і на стратегічне переосмислення ролі інновацій у післявоєнній економіці. Аналіз порівняльного досвіду країн Східної Європи (Естонії, Литви, Польщі, Румунії) [19], дозволяє виділити ефективні практики, які можуть бути адаптовані для України.

У короткостроковій перспективі необхідними є такі кроки.

1. Розвиток інституційної інфраструктури: створення широкої мережі акселераторів, інкубаторів, технопарків і стартап-хабів, інтегрованих із освітніми та науковими установами. Як свідчить досвід Естонії, ефективною є модель, у якій держава виступає активним партнером таких платформ.

2. Модернізація вищої освіти з акцентом на підприємницькі компетенції, включення курсів із цифрових інновацій, запуск стартап-шкіл на базі університетів.

3. Посилення доступу до фінансування, зокрема шляхом розвитку державних грантових програм, стимулювання участі бізнес-ангелів і залучення міжнародного венчурного капіталу.

4. Підтримка виходу українських стартапів на міжнародні ринки, включно з менторською допомогою, юридичним супроводом і локалізацією продуктів для інших країн.

У стратегічній площині післявоєнного розвитку стартап-екосистема має стати одним з інструментів відбудови та модернізації економіки. У дослідженні запропоновано низку орієнтирів, які заслуговують на увагу.

1. Фокус на інноваційні сектори з високим мультиплікативним ефектом — зокрема оборонні технології, агротех, енергетику, цифрові сервіси.

2. Залучення людського капіталу з досвідом війни — молоді, ветеранів, IT-фахівців — через цільові освітні та фінансові програми.

3. Цифровізація підтримки бізнесу, зокрема створення електронних платформ для подачі заявок, баз даних про інвесторів і стартапи, а також автоматизованих систем оцінювання проєктів.

4. Брендинг України як інноваційної країни, що передбачає участь у таких програмах, як Horizon Europe, співпрацю з Google for Startups і EIC Accelerator, а також активне просування на міжнародних майданчиках.

Таким чином, впровадження зазначених заходів, на думку авторів [19], дозволить не лише підвищити конкурентоспроможність національної стартап-екосистеми, а й забезпечити її стійкий розвиток у нових економічних реаліях.

У цьому підрозділі було запропоновано стратегічні напрями розвитку української стартап-екосистеми з урахуванням кращих практик країн Центрально-Східної Європи. Обґрунтовано необхідність модернізації інституційного середовища, розширення інфраструктури підтримки стартапів, формування культури інноваційного підприємництва серед молоді, а також

цифровізації екосистеми. Особливу увагу приділено створенню державної програми «StartUP 25», орієнтованої на підтримку молодіжних стартапів через мікрогранти. Уточнено джерела фінансування, потенційні обсяги підтримки, механізми відбору учасників і очікувані результати. Запропоновано практичні механізми, реалізація яких дозволить підвищити ефективність стартап-політики в умовах повоєнного відновлення та сприятиме інтеграції України до європейського інноваційного простору.

3.2 Напрями підвищення інноваційної активності та інтеграції України в міжнародні стартап-мережі

Міжнародна співпраця та участь у глобальних програмах підтримки інновацій становлять важливу складову розвитку стартап-екосистеми України. В умовах обмеженого доступу до внутрішніх інвестицій, особливо в період війни та післявоєнного відновлення, залучення зовнішніх партнерів та фінансових ресурсів стало критично важливим.

Одним із найбільш перспективних напрямів є участь українських стартапів у програмах Європейського Союзу, зокрема Horizon Europe та EIC Accelerator. Зазначені програми зосереджені на підтримці високотехнологічних проєктів (deep tech) та передбачають як надання грантів обсягом до 2,5 млн євро, так і можливість залучення інвестиційних ресурсів [41]. Водночас участь у таких конкурсах вимагає ретельно підготовлених заявок, наявності досвіду міжнародного партнерства та сформованої системи юридичного супроводу — елементів, які досі залишаються слабким місцем для багатьох українських стартап-команд.

Участь українських стартапів у програмі Horizon Europe поступово активізується, незважаючи на воєнні виклики. За даними Horizon Europe Office в Україні, станом на 29 липня 2024 року українські організації подали 1 722 заявки

(що становить 0,42% від загальної кількості заявок по всій програмі), з яких було підписано 180 грантових угод (1,4% від загальної кількості). Загальна сума отриманого фінансування становила 48,03 млн євро, а середній рівень успішності заявок сягнув 15,69%, що дещо перевищує середній показник для всіх країн-учасниць (15,51%). До участі в проєктах було залучено 179 українських організацій, серед яких — стартапи, дослідницькі центри та університети [48].

Для порівняння, у попередній програмі Horizon 2020 (2014–2020) Україна подала 2 840 заявок (0,28% від загальної кількості), підписала 241 грантову угоду (0,65%), залучивши 48,88 млн євро фінансування. Кількість учасників становила 174 організації, а середній рівень успішності українських заявок був 9,30%, що суттєво перевищувало середній показник по всіх країнах-учасницях (6,76%) (рис. 3.2) [49].

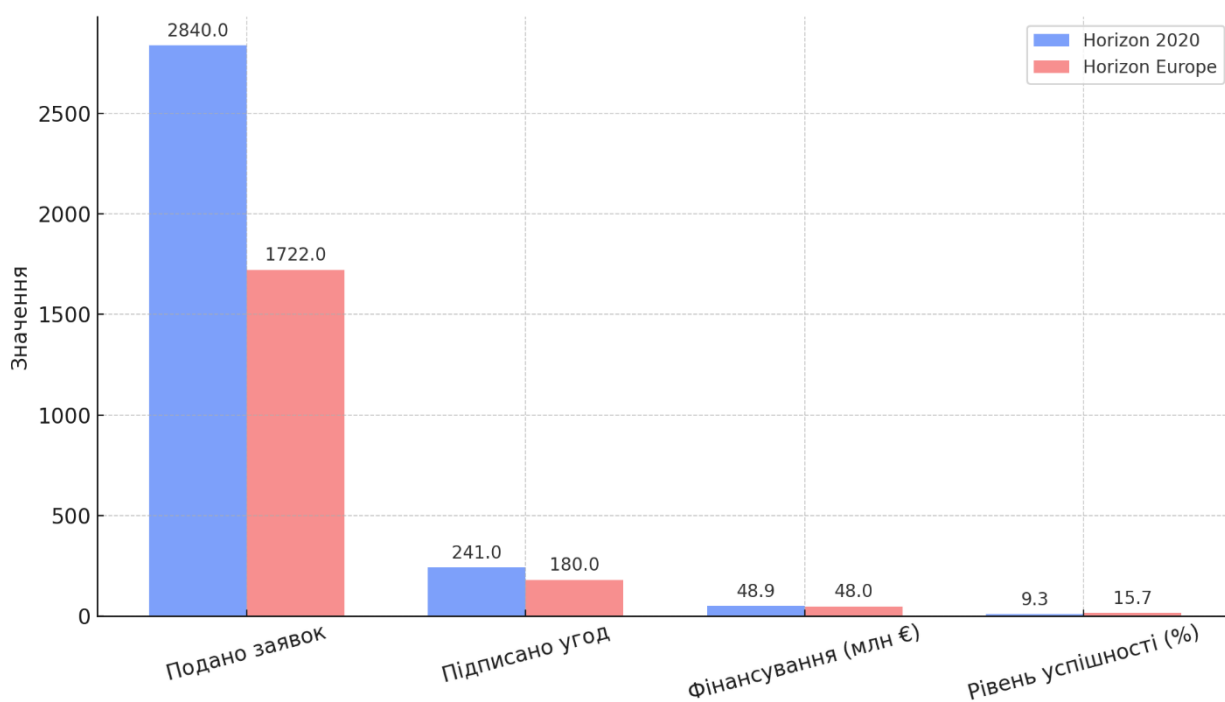

Рисунок 3.2 - Порівняльна характеристика участі України у програмах Horizon 2020 та Horizon Europe за основними показниками*

*Складено автором на основі [48,49]

На нашу думку, участь українських стартапів у програмі Horizon Europe є не лише джерелом фінансування, а й стратегічним інструментом інтеграції в

європейський інноваційний простір. Ця участь створює передумови для залучення нових знань, технологій, партнерських зв'язків та формує новий тип мислення в українському підприємницькому середовищі — від локального до глобального. Залучення до таких ініціатив сприяє трансформації ментальності інноваторів, орієнтуючи їх на міжнародні стандарти якості, командної роботи та масштабування.

Попри позитивну динаміку (15,69% успішності заявок, що навіть трохи вище за середній показник серед країн-учасниць), слід визнати, що загальний рівень участі України залишається низьким як за кількістю заявок, так і за обсягами фінансування. Це свідчить про потребу у створенні сталого механізму підтримки інноваційних команд на всіх етапах — від генерації ідеї до подання заявки. Особливо важливим є формування національного хабу або центру супроводу проєктів, який надавав би консалтинг, тренінги, менторство та адміністративну допомогу українським стартапам, які прагнуть податися до Horizon Europe та інших європейських програм.

З огляду на поступове зростання рівня успішності українських заявок та активізацію міжнародної підтримки, можна прогнозувати посилення позицій України в європейському інноваційному просторі. Важливо лише забезпечити з боку держави стабільну інституційну підтримку, розвивати міжнародні партнерства та підвищувати обізнаність про існуючі можливості серед українських команд.

Доцільним кроком у цьому контексті могло б стати запровадження цільової акселераційної програми при технічних університетах України, орієнтованої саме на підготовку стартапів до участі в Horizon Europe. Така програма включала б менторську підтримку, тренінги з пітчінгу, юридичний супровід та допомогу в оформленні проєктної документації. Фінансування відповідних ініціатив може здійснюватися як за рахунок державного бюджету, так і за підтримки міжнародних донорських програм, зокрема Європейського Союзу (ЄС), Німецького товариства міжнародного співробітництва (GIZ – Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit), Агентства США з

міжнародного розвитку (USAID – United States Agency for International Development) та Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН – UNDP – United Nations Development Programme). Це дозволило б значно підвищити якість заявок, зменшити бар'єри входу та розширити присутність українських інноваторів у європейському науково-технологічному середовищі.

Значну роль у підтримці українських стартапів під час війни відіграли приватні міжнародні ініціативи. Наприклад, Google for Startups Ukraine Support Fund, створений у 2022 році, уже надав понад 5 мільйонів доларів США грантів українським стартапам, а також безкоштовний доступ до сервісів Google Cloud, менторської підтримки та нетворкінгу [42].

Також спостерігається активізація співпраці з європейськими стартап-хабами. Зокрема, українські стартапи отримують доступ до акселераторів у Польщі, Німеччині, Литві через партнерські програми. Одним із прикладів міжнародної підтримки є Google for Startups Campus Warsaw — ініціатива, що надає ресурси та простір для українських підприємців, які через війну були змушені тимчасово перемістити свою діяльність до Польщі [43].

Водночас, держава України поки не забезпечує системної координації участі в таких програмах. Відсутність єдиного державного офісу чи агенції, що координує вихід стартапів на міжнародні ринки, ускладнює процес залучення зовнішніх коштів.

Для ефективного використання потенціалу міжнародної підтримки, Україні доцільно:

- створити Національний офіс міжнародних інноваційних програм, який допомагатиме стартапам із підготовкою заявок до Horizon Europe, EIC Accelerator тощо;

- забезпечити інформаційну підтримку через цифрову платформу участі в міжнародних грантах і програмах акселерації;

- ініціювати партнерські програми між українськими стартап-хабами та хабами ЄС;

- розвивати державну програму співфінансування участі у глобальних акселераторах, покриваючи витрати на участь, логістику та юридичний супровід.

Такі заходи дозволять значно розширити присутність українських стартапів на глобальних ринках і залучити додаткові ресурси для інноваційного відновлення економіки.

Одним із ключових інструментів інтернаціоналізації стартапів є участь у світових форумах, виставках і конференціях, таких як Web Summit (Португалія), VivaTech (Франція), Slush (Фінляндія) чи CES (США). Саме ці події дозволяють отримати прямий доступ до глобальної мережі інвесторів, партнерів і потенційних клієнтів. Участь у таких заходах не лише сприяє масштабуванню, а й допомагає позиціонувати українські інновації як частину світової технологічної спільноти.

Проте значна частина українських стартапів стикається з обмеженнями фінансового характеру, що унеможливляє їхню присутність на цих платформах. Тому доцільним є запровадження спеціальної державної грантової ініціативи “Startup Mobility Program”, яка б покривала витрати на проїзд, участь у виставках, виготовлення промоматеріалів та нетворкінг. Подібні моделі вже використовуються в Ізраїлі та Естонії, де державні агенції фінансують участь стартапів у міжнародних івентах як стратегічну інвестицію в економіку знань [44].

Окрім цього, перспективним напрямом є налагодження співпраці з українською діаспорою для проведення заходів формату “Ukrainian Innovation Days” у ключових стартап-локаціях світу: Лондоні, Берліні, Нью-Йорку, Таллінні. Це можуть бути виставки, презентації, тематичні панелі та бізнес-сніданки за участі українських інноваторів, дипломатів, інвесторів і ЗМІ. У 2022–2024 роках було успішно реалізовано низку ініціатив на підтримку української стартап-спільноти, зокрема в рамках проєктів Ukrainian Tech Ecosystem Overview, Google for Startups Ukraine Support Fund та Ukrainian Hub у Польщі [45].

Інституційна підтримка мобільності стартапів і створення публічної платформи для їхньої презентації на міжнародній арені є одним із ефективних механізмів формування іміджу України як інноваційної держави. Це також

відкриває перспективи для посилення публічно-приватної взаємодії у сфері експорту інновацій, оскільки все більше українських компаній демонструють потенціал і мотивацію до виходу на глобальні ринки — за умови надання їм необхідних інструментів підтримки.

У сучасних умовах конкуренції за інвестиції, таланти та технології важливо не лише розвивати внутрішню інфраструктуру, а й просувати національні інновації за кордоном. Цей напрям отримав назву “інноваційна дипломатія” — сфера, що поєднує інструменти економічної, наукової та публічної дипломатії з метою формування позитивного образу країни як джерела технологічних рішень і партнерства.

У рамках цього підходу доцільно впровадити ініціативу “Startup-Attaché” при дипломатичних представництвах України в інноваційних столицях світу — Сан-Франциско, Берліні, Тель-Авіві, Лондоні. Такі радники з інновацій мали б завдання:

- представляти інтереси українських стартапів;
- забезпечувати зв'язок із локальними акселераторами, фондами, корпораціями;
- організовувати пітч-сесії, бізнес-зустрічі та надавати консультації з виходу на місцевий ринок.

Подібні підходи реалізовані в Ізраїлі, де Міністерство закордонних справ має офіційних “техно-радників” (tech ambassadors), які просувають національні технологічні продукти та екосистему [46]. Також Європейська комісія в рамках ініціативи Startup Europe підтримує створення регіональних мереж, де дипломатичні й бізнес-представництва грають роль мостів для інноваційного співробітництва [47].

Крім того, важливо систематизувати діяльність українських торгових місій та офісів з підтримки експорту, зокрема Офісу з розвитку підприємництва та експорту, надавши їм новий фокус — підтримку інноваційного сектору. Варто включити стартапи як окрему категорію в діяльність українських торгових представництв у межах міжнародних економічних заходів.

Інноваційна дипломатія також має інформаційний вимір — формування нарративу про Україну як джерело технологій і креативного бізнесу. Для цього варто створити централізовану платформу “Innovate Ukraine”, що об'єднувала б:

- каталоги українських стартапів;
- історії успіху;
- профілі інвесторів;
- аналітику про ринки.

Публічна репрезентація стартап-екосистеми через дипломатичні канали сприятиме формуванню міжнародної довіри до українських компаній і підвищенню ймовірності інвестицій у проекти з високою доданою вартістю.

У третьому розділі роботи сформульовано практичні рекомендації щодо розвитку української стартап-екосистеми на основі узагальнення міжнародного досвіду. Здійснено систематизацію стратегічних напрямів удосконалення національної інфраструктури інноваційного підприємництва, зокрема через посилення ролі інкубаторів, акселераторів, технопарків, створення сприятливого регуляторного середовища, підтримку державних і приватних фондів фінансування. У межах дослідження сформульовано пропозиції щодо інституційного забезпечення інтеграції України в міжнародні стартап-мережі, з особливим наголосом на залучення до європейських програм, зокрема Horizon Europe, та розширення форматів міжнародної співпраці.

Окрему увагу приділено розвитку екосистеми в стратегічно важливих секторах — оборонних технологіях, відновлюваній енергетиці, аграрній сфері та медичних інноваціях. Зазначено важливість підтримки ветеранських стартапів як джерела не лише економічної, а й соціальної стійкості. Визначено ключові бар'єри для масштабування та інтернаціоналізації українських стартапів і надано конкретні пропозиції щодо їх подолання, зокрема через розвиток експортно-орієнтованих програм, менторських платформ і залучення міжнародних інвесторів.

Таким чином, реалізація запропонованих заходів сприятиме формуванню цілісної, конкурентоспроможної стартап-екосистеми в Україні, орієнтованої на

глобальні ринки, інноваційний прорив і стає економічне зростання в післявоєнний період.

ВИСНОВКИ

Актуальність теми дослідження зумовлена потребою формування ефективного інноваційного середовища, яке б сприяло розвитку стартапів як рушійної сили сучасної економіки в умовах цифрової трансформації, глобальної конкуренції та післякризового відновлення.. Цифровізація, стрімкий розвиток інноваційних технологій, глобальна конкуренція за таланти та ресурси трансформують класичні моделі ведення бізнесу, висуваючи на перший план нові форми підприємництва. У цьому контексті особливого значення набувають стартапи — гнучкі, динамічні компанії, здатні оперативно реагувати на зміни ринку, створювати унікальні технологічні рішення та формувати нові ринкові ніші. Для України, яка водночас долає виклики війни та шукає шляхи сталого економічного зростання, розвиток національної стартап-екосистеми постає як один із пріоритетних напрямів. В умовах післявоєнного відновлення важливо не лише реконструювати зруйновану інфраструктуру, а й створити передумови для появи інноваційного підприємництва, що стане основою довгострокового розвитку. Саме стартапи, за належної підтримки з боку держави, інвесторів та освітніх інституцій, можуть забезпечити прорив у стратегічно важливих галузях. Тому дослідження питань , формування та розвитку стартап-екосистеми, вивчення міжнародного досвіду та розробка рекомендацій, адаптованих до українських реалій, є надзвичайно своєчасними.

За підсумками проведеного дослідження було отримано такі результати:

1. В процесі дослідження теоретичних засад встановлено, що стартапекосистема визначена як складнабагаторівнева і водночас гнучка структура, яка об'єднує різних учасників: стартапи, інвесторів, освітні й наукові установи, державні органи, інкубатори, акселератори, а також інші підтримуючі інституції. Особлива увага приділена чинникам, які забезпечують ефективність функціонування такої системи: розвиток підприємницької культури, забезпечення доступу до різноманітних джерел фінансування, наявність сприятливої нормативної бази та активна участь освітніх установ у формуванні

підприємницьких компетенцій. Зазначено, що стартапи відіграють роль важливого механізму комерціалізації інновацій, сприяючи оновленню економічної структури та стимулюванню технологічного розвитку.

2. Міжнародний досвід засвідчив, що успішні стартап-екосистеми (зокрема в США, Ізраїлі, Німеччині, Естонії та Польщі) базуються на тісній взаємодії трьох основних секторів: держави, бізнесу та науки. Ключовими факторами їхнього успіху є наявність венчурного капіталу, розвиненої освітньо-інноваційної інфраструктури, програм менторської підтримки, а також чітко вибудованої системи акселерації та інтернаціоналізації. Встановлено, що держави-лідери активно залучають приватний сектор до розбудови екосистем і підтримують глобальну інтеграцію своїх стартапів уже на ранніх етапах розвитку.

3. Український контекст розкриває поточний стан національної стартап-екосистеми, з'ясовано, що попри наявність якісного людського капіталу та зростаючу активність підприємницької спільноти, розвиток української екосистеми гальмується. Серед основних проблем — фрагментарна структура інфраструктури підтримки стартапів, обмежений доступ до акселераторів і венчурного фінансування, низький рівень участі держави у створенні сприятливого середовища для інноваційного підприємництва. Також виявлено слабку залученість українських стартапів до міжнародних програм, обмежене розуміння процесів виходу на глобальні ринки та нестачу інституційної підтримки для цього.

4. Стратегічні напрями вдосконалення інституційної інфраструктури та фінансування сформовано на основі проведеного аналізу сформовано першочергові заходи, спрямовані на зміцнення інституційного підґрунтя стартап-екосистеми в Україні. Запропоновано створення нових центрів підтримки інновацій — інкубаторів, хабів, технопарків — з акцентом на регіональний розвиток. Рекомендовано активізувати роль держави у фінансуванні стартапів, розширити доступ до цільових грантів, спрямованих на підтримку підприємців на ранніх стадіях, а також налагодити механізми

залучення приватних інвестицій через партнерські програми. Підкреслено важливість інтеграції освітніх і наукових установ у стартап-інфраструктуру з метою посилення зв'язку між дослідженнями та бізнес-практикою.

5. Напрями активізації міжнародної інтеграції та підвищення інноваційної активності акцентують увагу на приділено питанням інтернаціоналізації українських стартапів. Запропоновано посилити участь України в міжнародних програмах підтримки інновацій, зокрема Horizon Europe, EIC Accelerator та інших акселераційних ініціативах. Рекомендовано створити нові платформи для експорту інноваційних рішень, сприяти участі українських команд у міжнародних виставках, конкурсах, мережах і нетворкінгових заходах. Також окреслено потенціал стартапів у стратегічних галузях — оборонній, аграрній, енергетичній та медичній сферах — та наголошено на необхідності впровадження програм, спрямованих на підтримку підприємництва серед ветеранів, як джерела соціальної стабільності та драйвера економічних змін.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Ситник Н.І. Екосистема стартапів як складова інноваційної екосистеми. *Бізнес Інформ*. 2017. № 8. С. 89–94.
2. Spigel B. The relational organization of entrepreneurial ecosystems. *Entrepreneurship Theory and Practice*. 2017. Vol. 41, № 1. P. 49–72. DOI: 10.1111/etap.12167.
3. Startup Genome. The Global Startup Ecosystem Report 2023: Methodology. URL: <https://startupgenome.com/article/methodology-gser-2023> (дата звернення: 03.05.2025).
4. Дума О., Завтура К. Екосистема стартапів в Європі: кращі практики та уроки для України. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2021. Вип. 3(1). С. 119–130.
5. Crnogaj K., Rus M. From start to scale: navigating innovation, entrepreneurial ecosystem and strategic evolution. *Administrative Sciences*. 2023. Vol. 13, № 12. Article 254. DOI: <https://doi.org/10.3390/admsci13120254>.
6. Онищенко С.В., Скриль В.В. Компаративний аналіз інструментарію оцінювання стартап-проектів: від традиційних методів до інтегрованих європейських моделей. *Економіка і регіон*. 2024. № 4(95). С. 23–31. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2024.4\(95\).3603](https://doi.org/10.26906/EiR.2024.4(95).3603).
7. Крупельницька Л.І., Мартишин Т.В. Компаративний аналіз інструментарію оцінювання стартапів у сучасній економіці. *Економіка і регіон*. 2024. № 4(95). С. 25–27.
8. U.S. Bureau of Labor Statistics. Small businesses contributed 55 percent of the total net job creation from 2013 to 2023. URL: <https://www.bls.gov/opub/ted/2024/small-businesses-contributed-55-percent-of-the-total-net-job-creation-from-2013-to-2023.htm> (дата звернення: 03.05.2025).
9. Carta Policy Insights. Startup job creation. URL: <https://carta.com/blog/policy-insights-10-2024/> (дата звернення: 03.05.2025).

10. NGL Ventures. The role of angel investors in startup ecosystems. URL: <https://www.ngl.vc/blog/the-role-of-angel-investors-in-startup-ecosystems> (дата звернення: 29.04.2025).

11. The role of foreign venture capital in a developing startup scene. Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship. 2024. Vol. 18, № 2. DOI: 10.1108/apjie-06-2024-0126. URL: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/apjie-06-2024-0126/full/html> (дата звернення: 02.05.2025).

12. Visible. Business Venture vs Startup: Key Similarities and Differences. URL: <https://visible.vc/blog/business-venture/> (дата звернення: 02.05.2025).

13. How Startups are Disrupting Traditional Business Models. Technoarete Journal on Accounting and Finance. URL: <https://technoaretepublication.org/accounting-and-finance/article/innovation-economic-balance.pdf> (дата звернення: 02.05.2025).

14. Хаустов М.М., Данько А.Т., Бондаренко Д.В., Юрченко О.К. Дослідження екосистем стартапів країн світу для забезпечення їх економічного зростання. *Бізнес Інформ*. 2022. № 8. С. 47–59.

15. Дума О.І., Завтура К.О. Екосистема стартапів в Європі: кращі практики та уроки для України. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2021. № 3(1). С. 121–132.

16. Deeb G. How to build a startup ecosystem. Forbes. URL: <https://www.forbes.com/sites/georgedeeb/2019/04/04/how-to-build-a-startup-ecosystem> (дата звернення: 03.05.2025).

17. Senor D., Singer S. Start-Up Nation: The Story of Israel's Economic Miracle. New York: Twelve, 2009. 304 p.

18. Senatsverwaltung für Wirtschaft, Energie und Betriebe. Startup investments in Berlin: State funding becomes top source of financing for founders. URL: https://www.berlin.de/sen/web/presse/pressemitteilungen/2024/bf_english_startup-investments-in-berlin_20052024.pdf (дата звернення: 03.05.2025).

19. Антонюк Д., Антонюк К. Порівняльний аналіз стартап-екосистем в моделях розвитку країн Східної Європи: досвід для повоєнної відбудови України. *Management and Entrepreneurship: Trends of Development*. 2023. № 2(24). С. 59–69.
20. Український фонд стартапів. Про фонд. URL: <https://usf.com.ua/en/about-usf/> (дата звернення: 05.05.2025).
21. Forbes Україна. Падіння інвестицій в українські стартапи сповільнилося, з'явилися ознаки відновлення – дослідження AVentures Capital. URL: <https://forbes.ua/news/padinnya-investitsiy-v-ukrainski-startapi-spovilnilosya-zyavilisya-oznaki-vidnovlennya-doslidzhennya-aventures-capital-04072024-22207> (дата звернення: 05.05.2025).
22. Міністерство економіки України. «Робота: Гранти від держави на відкриття чи розвиток бізнесу». URL: [https://me.gov.ua/Documents/Detail?id=94321ef8-1418-479c-a69f-f3d0fdb8b977&lang=uk-UA&title=Robota-](https://me.gov.ua/Documents/Detail?id=94321ef8-1418-479c-a69f-f3d0fdb8b977&lang=uk-UA&title=Robota-GrantiVidDerzhaviNaVidkrittiaChiRozvitokBiznesu)
[GrantiVidDerzhaviNaVidkrittiaChiRozvitokBiznesu](https://me.gov.ua/Documents/Detail?id=94321ef8-1418-479c-a69f-f3d0fdb8b977&lang=uk-UA&title=Robota-GrantiVidDerzhaviNaVidkrittiaChiRozvitokBiznesu) (дата звернення: 05.05.2025).
23. Forbes Україна. До 750 000 євро. 20 актуальних грантових програм для українського бізнесу. URL: <https://forbes.ua/business/do-750-000-evro-20-aktualnikh-grantovikh-program-dlya-ukrainskogo-biznesu-01092024-23286> (дата звернення: 07.05.2025).
24. Тягунова З., Кравчук І., Томах В. Українські стартапи на міжнародних ринках. Економіка та суспільство. № 49. 2023. С. 26–34. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-5> (дата звернення: 07.05.2025).
25. Святненко С.С. Святослав Святненко про стартап-екосистему в Україні, вихід бізнесу на міжнародні ринки та пітчінг проєктів. URL: <https://speka.media/svyatoslav-svyatnenko-pro-startap-ekosistemu-v-ukrayini-vixid-biznesu-na-miznarodni-rinki-ta-pitcing-projektiv-9qy6jk> (дата звернення: 07.05.2025).

26. Nasachenko M. Startup industry in Ukraine: a catalyst for post-war recovery and strengthening monetary transmission. *Ekonomika ta derzhava*. 2023. № 8(1). P. 87–93.

27. Антонюк Д., Антонюк К. Порівняльний аналіз стартап-екосистем в моделях розвитку країн Східної Європи: досвід для повоєнної відбудови України. *Management and Entrepreneurship: Trends of Development*. 2023. № 2(24). С. 59–69.

28. Google. Ukrainian startups building for post-war economic recovery. Google Blog. URL: <https://blog.google/outreach-initiatives/entrepreneurs/ukrainian-startups-building-for-post-war-economic-recovery/> (дата звернення: 07.05.2025).

29. The Recursive. 5 reasons to invest in Ukraine's startup ecosystem in 2025. URL: <https://therecursive.com/5-reasons-investing-in-ukraines-startup-ecosystem-in-2025/> (дата звернення: 07.05.2025).

30. u.ventures. Ukraine's Startup Ecosystem: 2024 Overview. URL: <https://u.ventures/news/u-ventures-ukraines-startup-ecosystem/> (дата звернення: 08.05.2025).

31. Український фонд стартапів. Global Startup Ecosystem Index 2024: Ukraine in the Top 50. URL: <https://usf.com.ua/en/global-startup-ecosystem-index-2024-ukraine-in-the-top-50/> (дата звернення: 08.05.2025).

32. Vestbee. Best Startup Accelerators And Incubators In Estonia. URL: <https://www.vestbee.com/blog/articles/best-startup-accelerators-and-incubators-in-estonia> (дата звернення: 08.05.2025).

33. Tehnopol. Startup Incubator supports early-stage startups! URL: <https://www.tehnopol.ee/en/startup-incubator/> (дата звернення: 08.05.2025).

34. Startup Incubator. NATO DIANA. URL: <https://www.startupincubator.ee/en/nato-diana/> (дата звернення: 08.05.2025).

35. Vestbee. Top Polish Accelerators And Incubators To Help You Grow Your Startup. URL: <https://www.vestbee.com/blog/articles/top-polish-accelerators-and-incubators-to-help-you-grow-your-startup> (дата звернення: 10.05.2025).

36. Startup Incubator Berlin. Room for creative co-working. URL: <https://www.startup-incubator.berlin/?lang=en> (дата звернення: 10.05.2025).

37. BaseTemplates. Top 10 Incubators in Berlin in 2025. URL: <https://www.basetemplates.com/investors/top-10-incubators-in-berlin> (дата звернення: 10.05.2025).

38. Factory Berlin // Wikipedia: the free encyclopedia. URL: https://de.wikipedia.org/wiki/Factory_Berlin (дата звернення: 10.05.2025).

39. Український фонд стартапів. Офіційний сайт. URL: <https://usf.com.ua/> (дата звернення: 10.05.2025).

40. Israel Innovation Authority. About us. URL: <https://innovationisrael.org.il/en/contentpage/about-us> (дата звернення: 12.05.2025).

41. European Innovation Council. EIC Accelerator. URL: https://eic.ec.europa.eu/eic-funding-opportunities/eic-accelerator_en (дата звернення: 12.05.2025).

42. Google for Startups. Ukrainian startups building for post-war economic recovery. URL: <https://blog.google/outreach-initiatives/entrepreneurs/ukrainian-startups-building-for-post-war-economic-recovery/> (дата звернення: 12.05.2025).

43. The Recursive. 5 reasons to invest in Ukraine's startup ecosystem in 2025. URL: <https://therecursive.com/5-reasons-investing-in-ukraines-startup-ecosystem-in-2025/> (дата звернення: 12.05.2025).

44. Israel Innovation Authority. International Collaboration – Global Programs. URL: <https://innovationisrael.org.il/en/programs> (дата звернення: 17.05.2025).

45. Google for Startups. Ukrainian startups building for post-war economic recovery . URL: <https://blog.google/outreach-initiatives/entrepreneurs/ukrainian-startups-building-for-post-war-economic-recovery/> (дата звернення: 17.05.2025).

46. Ministry of Foreign Affairs of Israel. Innovation Diplomacy. URL: <https://www.gov.il/en/departments/innovation-diplomacy> (дата звернення: 17.05.2025).

47. European Commission. Startup Europe: A Growing Network of Startup Ecosystems. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/startup-europe> (дата звернення: 17.05.2025).

48. Horizon Europe Office in Ukraine. Horizon Europe: Показники участі України (2021–2024). URL: <https://horizon-europe.org.ua> (дата звернення: 17.05.2025)

49. Horizon Europe Office in Ukraine. Статистика участі України в програмі Horizon 2020. URL: <https://ukrainet.eu/2024/08/01/heo-ua-statistics> (дата звернення: 17.05.2025).

50. Манченко Я.В., Антонюк К.І. Стартап як ключова складова економічного розвитку держави. Тиждень науки–2025. Факультет бізнес-технологій та економіки: тези доповідей науково-практичної конференції, Запоріжжя, 14–18 квітня 2025 р. / редкол.: В. Шаломєєв (відпов. ред.). Електрон. дані. Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2025. С. 278–280.

51. Антонюк К.І., Манченко Я.В., Робоча А.А. Роль здорового глузду в забезпеченні споживання. Генерування інновацій інклюзивного розвитку: національний, регіональний, міжнародний вимір: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 12–13 жовт. 2021 р.). Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2021. 1 електрон. опт. диск (DVD-ROM); 12 см. Назва з тит. екрана. С. 364–366.